

”Vem är jag?”

En kvalitativ studie om identitetskonstruktion och (o)tillhörighet i ett nytt land

Av: Valentina Baric och Milica Stojilkovic

Södertörns högskola | Institutionen för Samhällsvetenskap

Kandidat 15 hp

Sociologi C | HT 2017

IMER-programmet

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att undersöka individer som har flyttat till Sverige från Bosnien och Serbien och hur de identifierar sig själva, om migrationen har påverkat deras syn på sin identitet och hur de definierar sin känsla av tillhörighet till Sverige respektive hemlandet. Studien utförs genom en kvalitativ innehållsanalys samt komparativ metod som ingriper möjliga skillnader mellan individer som flyttade till Sverige på 1990-talet och individer som flyttade till Sverige på 2000-talet. Den teoretiska ramen består av teori som sammankopplar identitet och tillhörighet, migrationsteori, diasporateori och en teori om svenskhet. Det som vårt empiriska material visar i analysen är att det finns två olika identitetstyper, att skillnader existerar i hur man identifierar sig främst på grund av tidslängden som man befunnit sig i Sverige och att individuella upplevelser av möjligheter och utmaningar som man möter i det nya samhället är grunden till hur man förhåller sig själv i koppling till sin identitet och tillhörighet.

Nyckelord: identitet, etnicitet, tillhörighet, migration.

Abstract

The purpose of this study has been to investigate individuals who have moved to Sweden from Bosnia and Serbia and how they identify themselves, if migration has affected their views on their identity and how they define their sense of belonging to Sweden and their home country. The study is conducted through a qualitative content analysis that addresses possible differences between individuals who moved to Sweden in the 1990s and individuals who moved to Sweden in the 21st century. The theoretical framework consists of theory which links identity and belonging, theory of migration, theory of diaspora and a theory about Swedishness. What our empirical evidence shows in the analysis is that there are two different types of identity, that differences exist in how to identify primarily because of the length of time found in Sweden and that individual experiences of opportunities and challenges encountered in the new society is the basis for how one relates oneself in relation to their identity and belonging.

Keywords: identity, ethnicity, belonging, migration.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Denna uppsats berör hur individer från Bosnien och Serbien identifierar sig själva efter att ha flyttat till ett nytt land. Det som vidare undersöks är vad som påverkar deras val av identifikation, vilken inverkan som flytten har haft på dem samt deras nuvarande känslor för hemlandet respektive Sverige. Ämnet är relevant då Sverige har varit ett land med höga mottagarsiffror gällande invandring som i sin tur utvecklats till ett mångkulturellt land. I Sverige bor massvis med individer med olika bakgrunder och därmed har det för oss varit intressant att undersöka hur man förhåller sig själv till det nya landet, hur kopplingen till hemlandet bibehålls samt hur allt detta influerar ens identitetskonstruktion. Materialet har samlats in genom semistrukturerade intervjuer med tre individer som kom hit på 1990-talet från Bosnien respektive tre individer som kom hit på 2000-talet från Serbien. I studien presenteras teorier som handlar om hur individen konstruerar sin identitet i förhållande till emigration till Sverige samt hur den förhåller sig till sin etniska tillhörighet och ursprung. Studien visar att migrationen har inverkan på hur individen konstruerar sin identitet, att identiteten kan förändras fast i olika grader samt att tillhörigheten och koppling till hemlandet varierar beroende på hur mycket är man beredd att ersätta det gamla livet med det nya.

Förord

Vi som författarpar ansvarar tillsammans för alla delar i denna C-uppsats. Vi har i två månaders tid arbetat sida vid sida för att samla ihop allt material och utföra denna studie.

Vi vill tacka samtliga respondenter för att ha delat med sig av sina upplevelser, åsikter och tankar.

Valentina Baric & Milica Stojilkovic

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställning	1
3. Avgränsning.....	2
4. Uppsatsens disposition.....	2
5. Tidigare forskning	3
5.1. Att komma till ett nytt land	3
5.2. Samma bakgrund, olika uppfattningar	8
6. Teori	10
7. Metod	14
7.1. Urval	14
7.2. Metodval	15
7.3. Praktiskt genomförande.....	15
7.4. Studiens begränsningar.....	16
7.5. Forskningsetiska principer	17
7.6. Kodning	18
7.7. Presentation av respondenterna	18
8. Resultat och analys	20
8.1. ”Jag är...”	20
8.1.1. Att vara både det ena och det andra	20
8.1.2. Den etniska dragningen och samhällets syn	22
8.1.3. Sammanfattning	24
8.2. Migrationens påverkan på individen	25
8.2.1. Sammanfattning	28
8.3. Tillhörighet och koppling till hemlandet respektive Sverige.....	29
8.3.1. Tillhörighet och koppling till det nya	29
8.3.2. Tillhörighet och koppling till det ursprungliga	30
8.3.3. Diaspora	31
8.3.4. Att stanna kvar eller återvända?	32
8.3.5. Gemenskap och kollektivitet i Sverige	34
8.3.6. Sammanfattning	35
9. Slutdiskussion	36
10. Referenslista.....	41
11. Bilaga - Intervjuguide	43

1. Inledning

Individer har i århundraden emigrerat till Sverige av olika anledningar. Tittar vi på det senaste århundradet har åren mellan 1950 och 1970 varit aktuella för arbetskraftsinvandring, bland annat från forna Jugoslavien. Från mitten av 1970 och fram till idag har flyktinginvandring varit den största orsaken, som Elsie C. Franzén skriver i boken *”Att bryta upp och byta land”*.¹ Under 1990-talet kom en stor flyktingvåg från länderna som tidigare ingått i Jugoslavien på grund av dess splittring och kriget som blev en påföljd. Dock har invandring från regionen fortsatt att vara aktuell även under senare tid, bland annat på grund av ekonomisk otrygghet och en strävan för en ljusare framtid.

Varje individ tar med sig sin egen unika livsberättelse när hen kommer till ett nytt land. Som nykomling krävs det anpassning i det nya samhället och den första tiden är särskilt utmanande. På många sätt får invandraren gå igenom en pånyttfödelse och ur det gamla reser sig en ny identitet. Birgitta Angel och Anders Hjern förklarar i *”Att möta flyktingbarn och deras familjer”* att hur invandraren har det i det nya landet påverkas av hur samhället som hen kommer till ser ut samt hur hen blir bemött. Genom dem vardagliga mötena konstrueras ens identitet.²

Eftersom vi läser internationell migration och etniska relationer har studier kring migration och hur det påverkar individer legat i vårt intresse. Identitetskonstruktion är det som vi har valt att inrikta oss på då vi har velat veta hur en flytt till ett annat land inverkar på ens identitet och hur man efter det ser på det gamla respektive det nya; om det gamla fortfarande sitter hårt kvar i ens identitet, om flytten till ett annat land har suddat ut delar av det samtidigt som man behållit en del, eller om man har rekonstruerats helt. Vi båda har bakgrund från länderna som våra respondenter har: en av oss från Bosnien och den andra från Serbien. Därmed blev det för oss ett självfallet val att studera individer från just dessa länder.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att studera individer från Bosnien och Serbien som kom till Sverige på 1990-talet respektive 2000-talet. Det som vi ämnar att undersöka hos dem är vad dem definierar sig som, hur flytten till Sverige har inverkat på denna självuppfattning och

---

¹ Franzén, C. Elsie (2001). *Att bryta upp och byta land*. Falun: Natur och Kultur. S. 22

² Angel, Birgitta & Hjern, Anders (1992). *Att möta flyktingbarn och deras familjer*. Lund: Studentlitteratur. S. 109.

deras identitetsförklaring samt deras känsla av (o)tillhörighet. För att få en djupare förståelse för deras upplevelse har vi valt att göra en kvalitativ undersökning.

Studien har följande frågeställningar:

- Vilken etnisk grupp identifierar sig individerna med och varför?
- Har den etniska identiteten och tillhörigheten påverkats och förändrats genom flytten till Sverige?
- Hur beskriver individerna sin känsla av tillhörighet i förhållande till hemlandet respektive Sverige?

3. Avgränsning

Avgränsningen som har gjorts i studien är att vi endast har genomfört intervjuer med sex individer och deras egna livsberättelser kring deras identitet och mötet med det nya landet. Vidare har vi endast två åldersgrupper: unga vuxna och äldre vuxna som vi har undersökt och koncentrerat oss på. Dem i 20–35 års ålder kategoriserar vi som unga vuxna och dem i 40–60 års ålder kategoriserar vi som äldre vuxna. På grund av begränsat antal anser vi att en generell slutsats inte kan dras och att vårt resultat inte är representativt för alla bosnier och serber som har emigrerat till Sverige och hur de upplever sin känsla av identitet och tillhörighet. Studiens huvudsakliga syfte är att undersöka om individernas identitet har förändrats genom flytten till Sverige och hur de upplever sin känsla av tillhörighet till både Sverige och hemlandet, samt om det finns märkbara skillnader mellan de som flyttade hit på 1990-talet från Bosnien respektive de som flyttade hit på 2000-talet från Serbien. Vi har bestämt att vi inte ska förknippa vår studie med kriget i forna Jugoslavien även om det har kommit upp under intervjuens gång som huvudorsaken för flytten till Sverige för informanter som har kommit hit på 1990-talet.

4. Uppsatsens disposition

I *kapitel 5*, som följer nedan, presenteras tidigare forskning som ramar in studiens viktigaste områden. I *kapitel 6* presenteras valda teorier som användes för att analysera det empiriska materialet. *Kapitel 7* lyfter upp metoddelen i vilken presenteras urval, metodval, praktiskt genomförande, studiens begränsningar, forskningsetiska principer, hur vi har gått tillväga med kodningen av vårt material och beskrivning av våra sex respondenter innan vi går in på *kapitel*

8 där vi presenterar resultat och våran analys av det, samtidigt som vi väver in våra teorier och de teoretiska perspektiven. I *kapitel 9* framställs slutdiskussionen där vi återkopplar resultatdelen till tidigare forskningar och ger förslag på vidare forskning inom samma område.

5. Tidigare forskning

Tidigare forskning kring identitet, tillhörighet, etnicitet och migration är mångfasetterad. Mycket har tidigare skrivits om migranter från olika delar av världen och hur väl de anpassat sig i det nya landet, deras nya möjligheter och utmaningar. För att få ett större perspektiv har vi valt att ha med olika etniska grupper och olika åldersgrupper, både i vår egna studie och som tidigare forskning.

5.1. Att komma till ett nytt land

Den första studien, Birgitta Angel och Anders Hjern's bok "*Att möta flyktingar*", är ett viktigt bidrag för att förstå utmaningarna som nyanlända kan komma att handskas med. Den ger en generell bild av hur det är att vara migrant. Författarna demonstrerar att den huvudsakliga frågan som de flesta flyktingar ställer sig när de kommer till ett nytt land är "*Vem är jag?*". Med hjälp av olika citat som författarna tar upp i sin bok, ger de en bild till läsaren om hur det är att vara en flykting och befinna sig i exil, hur de känner och upplever sig själva samt vilka svårigheter de ställs inför när de kommer till ett nytt land.³ Individer som av olika anledningar tvingas överge sitt hemland kan hamna i en flyktingkris, och som författarna beskriver är exilen kopplad till olika dimensioner av sorg. Två dimensionerna i sorgen handlar om förlusten av det sociala nätverk och förlusten av den sociala identiteten vilket vidare innebär att flyktingar går igenom en identitetskris. Den ena dimensionen handlar om hur människan identifierar sig i hemlandet. Individen kan vara högt uppsatt, välkänd, mm., men när hen kommer till Sverige kännetecknas hen endast som flykting. Den andra dimensionen handlar om människor som alltid har varit där för en är inte på samma sätt närvarande i livet när man flyr till ett annat land.⁴ För de som flyr med sin familj till det nya landet är den egna familjen det viktigaste stödet och utgör dess sociala universum. Den första tiden i det nya landet är den svåraste perioden för människan att etablera sig eftersom det är mycket som förändras, olika krav ställs på en och det finns inte många vänner och släktingar som man kan söka hjälp hos som i hemlandet. Därför är det viktigt att familjemedlemmar

---

³ Angel, Birgitta & Hjern, Anders (2004). *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur. 2: a uppl. S. 29.

⁴ Angel & Hjern (2004). S. 30.

stödjer varandra för att detta kan påverka ens hälsa just under den första perioden i det nya landet.⁵ Som ett resultat av tidigare forskning som författarna redovisar i boken, blir familjrelationen i exil mycket tätare, starkare och närmare just för att de inte befinner sig i det egna hemlandet, bland sitt folk och sin kultur, utan i ett helt nytt land där de inte känner någon och anses som annorlunda och främlingar. Familjen måste hålla ihop eftersom familjen är det enda som man har i det nya främmande landet.⁶

Mycket av tidigare forskning har haft fokus på olika etniska grupper samt går in på hur de definierar sig själva, deras upplevelser av det nya landet och vart de känner att de hör hemma. Till exempel, Åsa Anderssons studie ”*Inte samma lika – Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*” belyser identifikationer och disidentifikationer hos tonårsflickorna i en viss stadsdel, samt hur platsen spelar en viktig roll då den konstruerar den diasporiska identiteten och har en inverkan för vem man är och vem man blir. Frågorna som Andersson ställer kretsar kring vad respondenterna definierar sig själva som, varför de i första hand beskriver sig som exempelvis bosnier och om de tror att de någonsin kommer att kunna se sig själva som svenskar. Hon intervjuar två bosniska tjejer: en utav dem har flytt till Sverige från kriget i Bosnien. Hon säger själv att hon inte tror att hon någonsin kommer kunna känna sig som svensk eller kalla sig för svensk trots att hon nu bor här i Sverige vilket hon säger beror på att hon är född i Bosnien och är uppväxt där.⁷ Den andra tjejen som intervjuats formulerar sin etniska identifikation genom att säga att det handlar om stolthet och glädje av att vara just bosnisk som gör att man inte vill kalla sig för något annat.⁸ Som flera andra påstår de att valet att kalla sig svensk skulle kunna upplevas som ett avståndstagande från det som föräldrarna i de flesta fall identifierar sig som, och att man avvisar att identifiera sig som svensk för att man vill visa att man inte skäms för var man ursprungligen kommer ifrån. Resultatet som Andersson har kommit fram till är att identifikationen som svensk avböjs av de allra flesta som intervjuades.⁹

Den andra tjejen är en av dem som Andersson intervjuar flera gånger. När hon intervjuar henne för tredje gången har hon ändrat sig en del, vilket hon säger beror på att hon spenderat

---

⁵ Angel & Hjern (2004). S. 75.

⁶ Angel & Hjern (2004). S. 76.

⁷ Andersson, Åsa (2003). *Inte samma lika – Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposion. S. 195.

⁸ Andersson (2003). S. 198.

⁹ Andersson, (2003). S. 200.

sommaren i Bosnien. Fram till dess var hon inställd på att en dag återvända permanent till hemlandet men efter vistelsen där under sommaren insåg hon att det är i Sverige som hon har sin framtid. Det hon insåg var att hon vant sig vid att numera bo i Sverige vilket gör att hon inte tror att hon skulle trivas i Bosnien. Hon har dessutom blivit medveten om att det faktiskt går att tillhöra det bosniska även i Sverige. Hon betonar fortfarande den bosniska tillhörigheten som viktig, umgås nästan bara med andra bosnier, dejtar endast bosniska killar och ägnar sig åt bosnisk folkdans. Det bosniska gör sig påtagligt märkbart i Sverige och den gemenskap som skapats av bosnier som numera bor i Sverige är något som hon skulle sakna om hon flyttade tillbaka. Eftersom den bosnisksvenska gemenskapen är stark blir hon hoppfull inför att leva sitt liv i Sverige.¹⁰

Denna studie kan kopplas till Gill Valentines, Deborah Sportons och Katrine Bang Nielsens komparativa studie med somaliska flyktingar och asylsökande barn i åldrarna 11–18 år som numera är bosatta i Sheffield, Storbritannien och Aarhus, Danmark. I *“Identities and belonging: a study of Somali refugee and asylum seekers living in the UK and Denmark”* får vi läsa om hur unga människor upplever sina identiteter i två olika nationella sammanhang.¹¹ Likt resultatet i Anderssons studie får dessa forskare fram att det finns en vilja att identifiera sig såsom föräldrarna identifierar sig, och hur ett återbesök i hemlandet får en att inse att det som man trodde sig tillhöra har försvunnit. Båda studier har med unga individer som tvingats fly från hemlandet.

Forskarna utförde deltagande observationer samt djupintervjuer. Syftet med intervjuerna var att undersöka deras individuella historier om tvingad/frivillig rörlighet, känslor av anknytning och förståelser av deras egna identiteter.¹² För majoriteten av de unga som deltog i studien i både Aarhus och Sheffield har deras påtvingade rörelsehistoria lämnat dem med en förvirrad anknytning till Somalia. Å ena sidan identifierar de sig som somalier eftersom det är där deras familjer kommer ifrån, samt hur deras föräldrar identifierar sig. Å andra sidan har Somalia liten betydelse bortom de positiva minnen som genereras av deras föräldrars berättande. För de flesta av dem som har gjort återbesök i hemlandet har en känsla av o-tillhörighet infunnit sig. Vissa pratade om de potentiella konsekvenserna av bristen på utbildningsmöjligheter för

---

¹⁰ Andersson (2003). S. 203–204.

¹¹ Valentine Gill, Sporton Deborah & Nielsen Bang Katrine (2009). *Identities and belonging: a study of Somali refugee and asylum seekers living in the UK and Denmark. Environment and Planning D: Society and Space*, volume 27. S. 235.

¹² Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 236.

sina föreställda framtida yrken och identiteter. I synnerhet var det dem unga kvinnorna som intervjuades som påpekade hur deras kön skulle påverka detta och hur de inte kunde identifiera sig med könsrollerna som tjejer som bor i Somalia måste ockupera sig med. Det som dem flesta dock betonade som det viktigaste med hur de definierar sig själva är att de är muslimer.¹³

Trots att de somaliska barnen och ungdomarna i Aarhus hade anpassat sig till det danska samhället och identifierade sig som danskar hade de svårt att accepteras från folk utifrån. Många av dem beskrev situationer där de varit utsatta för diskriminering och trakasserier. Även om det danska samhället traditionellt har setts som en liberal och tolerant plats som bygger på social jämlikhet har den sociala attityden kommit att skifta som en reaktion på upplevda hot mot den europeiska integrationen och som reaktion på den kraftiga migrationsströmmen som skett i Europa.¹⁴ Majoritetens uppfattning av dansk identitet och vem som är äkta/oäkta dansk har gjort att individer, även om de personligen känt sig som danskar, känt sig utanför då de är muslimer, har en annan hudfärg än majoriteten etc.¹⁵ De som bor i Sheffield kände att de tillhörde Storbritannien även om de inte identifierade sig själva som briter.¹⁶

Mirjaliisa Lukkarinen Kvist studie *"Tiden har haft sin gång – Hem och tillhörighet bland sverigefinnar i Mälardalen"* vilken hon presenterar i boken *"Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer"* behandlar frågor om hur individer identifierar sig själva efter flera årtionden i Sverige, kopplingen till den gamla och nya hemorten och var de känner sig hemma.¹⁷ Med andra ord behandlar studien samma typ av frågor som de andra studierna. Olikt de andra studierna görs intervjuer med individer som spenderat lång tid i Sverige och när intervjuerna tagit plats hunnit bli över femtio år gamla. Dessa individer med finsk bakgrund flyttade till Sverige under 1950-, 1960- och 1970-talet. De har bakgrund i Haapajärvi i Finland och är numera bosatta i Eskilstuna och Mälardalen. En del av dem var ålderspensionärer, några hade endast ett par år kvar till pensionering och de allra yngsta var 52 år respektive 55 år.¹⁸ Förutom intervjuer gjordes deltagande observationer under ett års tid

---

¹³ Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 239.

¹⁴ Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 242.

¹⁵ Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 243.

¹⁶ Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 247.

¹⁷ Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa (2007). *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa Bokförlag. S. 362.

¹⁸ Lukkarinen Kvist (2007). S. 358.

i en hemortsförening. Varför just denna förening är viktig är för att den förstärkte bandet mellan individerna och genom den kunde individerna bevara sin kultur och tradition här i Sverige. Kvist hade en hypotes att just denna förening har bidragit till att individer som är medlemmar i den fortfarande identifierar sig som happajärviset.¹⁹

Resultatet som Kvist har kommit fram till är att banden till hemorten försvinner och försvagas för de flesta respondenterna. Detta är för att de flesta påstår att de inte har någonting att återvända till, exempelvis för att föräldrarna som de brukade besöka i Finland inte längre finns vid liv, kontakten till gamla vänner och släkten har förlorats samt att de flesta upplever rastlöshet efter att de har vistats i hemorten en kort period.²⁰ Dessa är några av anledningarna till att respondenterna inte vill återvända till Finland, men tidslängden som de har bott i Sverige är huvudorsaken till varför de inte vill återvända i sina äldre dagar eftersom de känner att det är försent.²¹ Efter den långvariga perioden i Sverige har deras sociala kontakter utvecklats och hemortsföreningen har förenat individerna genom vilken de känner den starka gemenskapen och Eskilstuna har blivit den plats där individerna känner sig hemma och tillhöriga.²² För respondenterna representerar Haapajärvi deras barn- och ungdom, medan Eskilstuna representerar deras vuxna liv, framtiden och ålderdomen.²³ Tiden och erfarenheterna i Eskilstuna har format respondenternas identitet då de identifierar sig som eskilstunabor och happajärviset. Några av dem identifierar sig som finnar eller sverigefinnar men ingen identifierade sig som svensk. Med andra ord påpekar Kvist att respondenterna har lättare att identifiera sig på lokal nivå än på nationell nivå.²⁴ Likt resultatet i Gill Valentines, Deborah Sportons och Katrine Bang Nielsens studie visade respondenterna att de inte identifierade sig med landets nationalitet. En skillnad är dock att respondenterna i deras studie känner tillhörighet till Storbritannien, medan vissa av Lukkarinen Kvists respondenter inte nämner identifikationen med Sverige överhuvudtaget. Även respondenterna i Anderssons studie valde att avlägsna sig från att identifiera sig som svenskar trots att de bor i Sverige. Det som Kvists studie visar är att människor från samma ort kan leva på diverse platser i världen och trots det identifiera sig med hemorten.²⁵

---

¹⁹ Lukkarinen Kvist (2007). S. 361.

²⁰ Lukkarinen Kvist (2007). S. 365.

²¹ Lukkarinen Kvist (2007). S. 367.

²² Lukkarinen Kvist (2007). S. 375.

²³ Lukkarinen Kvist (2007). S. 372.

²⁴ Lukkarinen Kvist (2007). S. 377.

²⁵ Lukkarinen Kvist (2007). S. 369.

5.2. Samma bakgrund, olika uppfattningar

Aleksandra Ålunds presenterar i sin bok *“Multikultiungdom - Kön, etnicitet, identitet”* intervjuer med ungdomar som är uppväxta i Stockholms multietniska förorter och som har föräldrar som är invandrare.²⁶ I kapitlet *“Att ‘bli kvar’ och att ‘gå vidare’ - I skuggan av barndomsupplevelser och krig”* får vi ta del av två intervjuer som Ålund gjort med två kusiner med bakgrund från forna Jugoslavien. Ålund nämner att kriget i forna Jugoslavien har kommit att komplicera de jugosvenska ungdomarnas identitetsarbete. Frågorna som hon tar upp är var man anser sig höra hemma och hur *“jugoslavisk”* eller svensk man anser sig vara. En av kusinerna uttrycker att hon ofta grubblar över vad hon är då hon presenterar sig som jugoslav, men när hon är i Jugoslavien blir hon mera svensk än vad hon är här (Sverige). Hon förklarar att det är tufft att vara blandad och att hennes tidigare känsla av att vara stolt över att vara jugoslav numera ersatts med en osäkerhet.²⁷

Dem två kusinerna är olika på vissa sätt trots att de delar samma bakgrund. En av dem umgås med människor med olika bakgrunder och visar på en bredare identitet, medan den andra på grund av sin bristande erfarenhet av världen utanför förorten och sitt förhåll till den jugoslaviska umgängeskretsen visar på att det segregerade förortslivet kan innebära utanförskap och marginalisering.²⁸ Trots att den ena visar på en bredare identitet pratar hon även om att generellt som utlänning uppfattas som annorlunda, att klassas som *“svartskalle”* och längtan efter att få vara likvärdig och att tillhöra i det svenska samhället. Den andra pratar om att dömas på grund av språksvårigheterna, att känna sig sämre för att man inte är som dem andra (etniska svenskarna) och att det påverkar ens självbild.²⁹ Kusinerna diskuterar dessutom skillnader mellan svenskar och utlänningar och hur svenska tjejer får ta hem killar, att de dricker regelbundet och hur accepterat det är av deras föräldrar. Tjejer med utländsk bakgrund har mer regler att följa och gränser att anpassa sig till. Det finns en slags avslappnad stil hos svenskar som barn till utländska föräldrar inte kan identifiera sig med.³⁰

Ytterligare två individer som delar samma bakgrund men har olika självuppfattningar får vi läsa om i ett av kapitlen i Elsie C. Franzéns bok *“Att bryta upp och byta land”*. Där redovisar

---

²⁶ Ålund, Aleksandra (1997). *Multikultiungdom - Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur. S. 5–7.

²⁷ Ålund (1997). S. 97.

²⁸ Ålund (1997). S. 99.

²⁹ Ålund (1997). S. 103.

³⁰ Ålund (1997). S. 106.

författaren intervjuer som hon har genomfört med två systrar som kommer från Finland och numera bor i Sverige. Intervjun gjordes i början av 1980-talet och handlade om deras livshistoria, om flytten till Sverige och hur de upplever sig själva. Dem var sju respektive sex år när de flyttade till Sverige med sin mamma och syskon år 1949. Pappan var den första som flyttade till Sverige för att han fick ett jobb och ansåg då att han kunde försörja sin familj i Finland med den svenska lönen, men det gick inget vidare och därför var de tvungna att sälja huset och hela familjen flyttade till Sverige.³¹ När det kommer till hur tjejerna identifierar sig själva är beskrivningen olika. Den äldsta systemen i familjen definierar sig som finne då hon beskriver sin första resa till Finland i tjugooårsåldern som en ljus upplevelse och att hon kände sina rötter starkt även fast hon inte kände igen sina släktingar, samt att hon kände en tillhörighet eftersom de talade samma språk. För den yngre systemen var reaktionen helt annorlunda då hon identifierar sig inte alls som finne utan som svensk och besöket till hemlandet såg hon med helt andra ögon då hon inte kände sig hemma där alls. Hon hade aldrig känt sig som finne, och längtan till Finland och att finna sina rötter fanns inte där. Den äldre systemen hade viljan att lära sig finska och det gjorde hon genom att läsa finska på kurser som vuxen, men hon tolkade också allt för sin mamma när hon var ett barn eftersom deras mamma inte kunde svenska och aldrig lärde sig språket. Detta påpekar den yngre systemen kan också vara en anledning till att storasystemen blev mycket mer finsk än henne, alltså att språket hade en inverkan på deras identifikation.³² I Ålunds studie visas hur språket kan ha en inverkan, dock på ett annat sätt. I Ålunds studie handlar det om att känna sig utanför i det svenska samhället på grund av utmaningen att lära sig ett nytt språk, medan det i Franzéns studie handlar mer om hur språket kan innebära ett innanförskap till sitt ursprung.

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att migration leder till komplexitet som inverkar på ens identitet och känsla av tillhörighet. Att migrera till ett nytt land innebär justeringar och hur väl individen anpassar sig har även att göra med om man kommer ensam eller har familj som redan bor i mottagarlandet. För dem flesta som deltagit i dem tidigare studierna visas en tendens att vilja relatera till ursprungslandet, men att det i vissa fall är svårt då man exempelvis kommit till Sverige som ung och att man har införlivat de svenska normerna och värderingarna. Vidare har resultat från tidigare forskning visat att människor som tvingades fly från hemlandet känner en mindre dragning och tillhörigheten till hemlandet på grund av att de inte har någonting att återvända till. Slutligen spelar språket en viktig markör vilket gör att

---

³¹ Franzén (2001). S. 111.

³² Franzén (2001). S. 116.

individen antingen känner sig inkluderad eller exkluderad till både det nya landet respektive hemlandet vilket också är en viktig aspekt för val av identifikation.

Till skillnad från tidigare studier som gjorts bidrar vår studie med en jämförelse mellan två olika etniska grupper som kom olika under två olika decennier för att ta reda på om det finns några skillnader sinsemellan. Hälften av respondenterna kom hit under 1990-talet medan andra hälften kom hit under 2000-talet, vilket ytterligare är något som vi inte har sett jämföras i tidigare studier om migranter från Bosnien eller Serbien.

6. Teori

För att undersöka hur tillhörighet förhandlas i vardagen har vi valt att använda oss av Richard Jenkins sociologiska bidrag till teoretiseringen av identitet. Begreppen *tillhörighet* och *identitet* används ofta sammanlänkade i "*Social Identity*". Båda begreppen avser till hur vi ser oss själva och hur vi ses av andra.

På en individuell nivå handlar tillhörighet om en process som involverar både individens egna identifiering/icke-identifiering med ett kollektivitet och hur hen ses och stämplas av andra. Begreppet identitet involverar två jämförelsekriterier mellan personer eller saker: likhet och skillnad. Social identitet bör enligt Jenkins förstås som en process som innebär denna typ av kategorisering - det vill säga identifikation med andra och uppfattningar om delad tillhörighet, samt skillnader som separerar individer från varandra. Frågan om vem som ses som tillhörande och som ingår i ett kollektivitet handlar samtidigt om att dra en linje som utesluter andra från samma kollektivitet. Genom att förstå denna process förstås identitet och även tillhörighet i sin helhet. Identitet och tillhörighet är inte något som "bara är där" utan något som måste etableras.³³

Jenkins talar vidare om hur olika situationer ger individer orsak till att reflektera över identitet. Vi försöker att utarbeta vem främlingar är bara genom att observera dem. Vi arbetar för att presentera oss själva så att andra kommer att utse vilka vi är i linje med vad vi önskar att dem ska se. Vi undrar om människor betar sig på vissa sätt på grund av "deras identitet"; om dem är födda så eller om det beror på deras uppfostran. Vi pratar om olikheter mellan

---

³³ Jenkins, Richard (2004). *Social Identity*. London: Taylor & Francis Group. 2 uppl. S. 4–5.

olika folkslag, vad som skiljer dem ena från dem andra. Vi pratar därmed om identitet hela tiden, även om vi inte använder oss av själva begreppet.³⁴

Vår identitet omskakas på grund av dramatiska förändringar och Jenkins påpekar att bland annat migration är en sådan förändring. Att migrera till ett nytt land kan bidra till osäkerhet om vem man är. Nytt språk, nya traditioner och nytt sätt att leva på innebär oförutsägbarhet och bidrar vidare till en dragkamp mellan vem man *var* och vem man *är/blir*.³⁵ Denna identitetsteori kan kopplas till Everett S. Lees migrationsteori, som vi hittar i ”*A Theory of Migration*”, som förklarar migrationen mer generellt och som har sin grund i Ernest George Revensteins teori *The Laws of Migrations*. Revenstein presenterade ett antal olika hypoteser om varför människor migrerar till andra länder och olika bakomliggande faktorer som är viktiga för att kunna förstå migration. Enligt Lee definieras migration antingen som ett permanent eller temporärt bostadsbyte.³⁶ Enligt denna teori läggs ingen stor vikt på om det är en frivillig eller ofrivillig migration samt att det görs ingen skillnad mellan extern respektive intern migration, då han menar att oavsett om migrationen sker på långt eller kort tid, om omständigheterna är svåra eller lätta - migrationen inkluderar alltid ett ursprung, en destination och uppsättning av mellanliggande hinder.³⁷

Enligt Lee beskrivs migrationsteori som ett resultat av ett samspel mellan push- och pullfaktorer från ursprungslandet och destinationslandet och att dessa är faktorer som påverkar migrationsbeslutet och migrationsprocessen. Lee beskriver dessa faktorer utifrån fyra teman: faktorer som är associerade med ursprungslandet, faktorer som är associerade med destinationslandet, mellanliggande hinder och personliga faktorer. Lee illustrerar faktorer med + och – tecken som finns i både ursprungslandet och destinationslandet. Plusfaktorer verkar för att hålla kvar människor i ursprungslandet och minusfaktorer tenderar att förhindra dem att stanna kvar. Vid sidan om det finns det faktorer som visas som 0-tecken, vilka är väsentligen likgiltiga och neutrala för individer. Lee konstaterar vidare att vissa av dessa faktorer påverkar de flesta individer på ungefär samma sätt, medan andra påverkar olika individer på olika sätt. Både + och – faktorer i både ursprungslandet och destinationslandet definieras olika för varje migrant alltså att definitionen av dessa faktorer är en individuell

---

³⁴ Jenkins (2004). S. 6.

³⁵ Jenkins (2004). S. 11.

³⁶ Lee, Everett S. (1966). *A Theory of Migration*. Demography, Vol. 3, No. 1. S. 47–48.

³⁷ Lee (1966). S. 49.

uppfattning.³⁸ Dessa faktorer är kopplade till teman som är associerade med ursprungslandet respektive destinationslandet. När det gäller mellanliggande hinder mellan ursprungslandet och destinationslandet är det också en individuell uppfattning för varje individ då vissa individer har det lätt att behärska dessa hinder medan andra uppfattar de som obetvingliga. Mellanliggande hinder är alltid föränderliga och distansen mellan ursprungslandet och destinationslandet är en av huvudfaktorerna vad det gäller dessa mellanliggande hinder.³⁹ Slutligen finns det många personliga faktorer, som till exempel personlig känsla eller kunskap om destinationslandet som beror på personliga kontakter eller på informationskällor som inte är allmänt tillgängliga och som kan påverka beslutet att migrera till ett annat land.⁴⁰ Migrationsbeslutet är därför selektivt på grund av att uppsättningarna med plus- och minusfaktorer vid både ursprungslandet och destinationslandet har olika inverkan på olika individer som har olika förmåga att övervinna de mellanliggande hinder samt att de skiljer sig i fråga om personliga faktorer.⁴¹

I samband med detta anser vi att det är relevant att fokusera i denna undersökning på hur individer i olika åldrar som flyttade till Sverige under olika omständigheter, och hur deras identitet förändras i en kontext av bredare samhällsförändringar. För att konceptualisera olika sätt att uppleva migrationen och relationen mellan ursprungslandet och destinationslandet blir Alinia Minoos diasporateori av stor relevans till vår studie. Minoos teori går att hitta i *"Socialvetenskaplig tidskrift"*. Diaspora hänvisar till människor av en nation som inte längre bor i sitt hemland, utan befinner sig i ett annat land och bevarar sin tillhörighet genom kulturella handlingar. Hennes definition av diaspora inbegriper ett så kallat handlingssystem och en social rörelse där huvudsyftet är att skapa hem och gemenskaper bort ifrån sitt ursprungsland. Det som kännetecknar en diasporagrupp är människor som innehar kollektiva handlingar och som skapar kollektiva identiteter vilket Minoos beskriver som de viktigaste faktorerna i diaspora. Kollektiv identitet kan förstås som en självuppfattning hos individer om tillhörighet till en större gemenskap. Vidare förklarar hon diaspora som en komplex social process vilken å ena sidan utmärks av deterritorialisering, längtan efter hem, känslan av utanförskap och å andra sidan utmärks det av kollektivt handlande och skapandet av kollektiv

---

³⁸ Lee (1966). S. 50.

³⁹ Lee (1966). S. 49–51.

⁴⁰ Lee (1966). S. 51.

⁴¹ Lee (1966). S. 56.

identitet vilket är en rörelse som är mer riktad mot hemlandet och bildandet av gemenskapen, i jämförelse med andra sociala rörelser.⁴²

Vad är det som kan bidra till att individer känner en stark koppling till det ursprungliga? Katarina Mattsson åberopar i *”Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering.”* klassificeringen av vad som anses vara svenskt och icke-svenskt, det vill säga de dominerande diskurser som existerar och faktorerna som påverkar detta. Hon tar upp fem återkommande principer:

- *Födelseplats*: att klassificeras som svensk innebär att individen är född i Sverige.
- *Medborgarskap*: att klassificeras som svensk innebär att individen innehar svenskt medborgarskap.
- *Blodsband*: att klassificeras som svensk innebär att individens båda föräldrar är födda i Sverige.
- *Kultur* eller *språk*: om individen är född i Sverige likställs det med att vara ‘kulturellt svensk’, samt att det svenska språket är modersmålet.
- *Utseende*: antingen ser individen ‘svensk ut’ (så som vit, blond, blåögd) eller har ett ‘annat utseende’.⁴³

Dessa fem återkommande principer gör att gränsdragningar bildas mellan ”vi” och ”dem andra”. Det uppstår vissa kriterier, enligt samhället och omgivningen, för att kunna ha rättigheten att kalla sig som svensk. Det blir i sin tur problematiskt för individer som har utländsk bakgrund och nyanlända att känna sig som en del av det svenska samhället, då en eller flera krav för att anses vara svensk ‘fattas’. Det här är anledningar till varför stor dragning till det etniska kan ta plats då individen inte känner sig som en del av det nya samhället. Mattsson skriver vidare att invandrare dessutom ofta kopplas till sociala problem såsom kriminalitet, värderingar som är patriarkala och bidragsberoende. Invandrare kopplas även till förorten, och som annorlunda det ”egentliga Sverige”.⁴⁴

---

⁴² Minoo, Alinia (2008). Ett hem i rörelse: diasporisk mobilisering i den svenska gemenskapens periferi. I *Socialvetenskaplig tidskrift nr 3–4*. S. 333–335.

⁴³ Mattsson, Katarina (2005). Diskrimineringens andra ansikte – svenskhet och ”det vita västerländska”. I *Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Edita Norstedts Tryckeri AB. S. 149.

⁴⁴ Mattsson (2005). S. 146.

Sammanfattningsvis vill vi understryka att dessa teorier erbjuder en möjlighet att förstå hur identitet och tillhörighet etableras, hur det förändras under livets gång och framförallt hur identiteten förändras och utvecklas när individen kommer till ett nytt land och måste börja om på nytt. Genom att titta på Jenkins teori om identitet och tillhörighet får vi en förståelse av hur våra egna respondenters identitet och känsla av tillhörighet har kommit att påverkas respektive förändras. Migrationsteorin förklarar migrationsbeslutet och bakgrundsfaktorer till varför respondenterna emigrerade från sitt ursprungsland. Diasporateorin är av betydelse till studien då vårt mål är att undersöka hur individer förhåller sig till hemlandet och det nya landet samt hur de upprätthåller sina kollektiva identiteter. Teorin om svenskhet blir ytterligare ett viktigt bidrag då det förklarar varför migranter kan ha svårt att likställa sig med svenskar och hur detta kan komma att påverka deras egna självuppfattning, vilket i sin tur påverkar deras syn på sin identitet och uppfattning om tillhörighet.

7. Metod

I detta kapitel kommer vi att presentera hur vi har valt ut våra respondenter, varför vi har valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer, hur intervjuprocessen respektive kodningsprocessen har gått tillväga, metodkritik, etik samt en sammanfattande presentation av våra respondenter.

7.1. Urval

I vår studie har vi valt att intervjua sex individer: tre som kom till Sverige från Bosnien på 1990-talet och tre som kom till Sverige från Serbien på 2000-talet. Vi har utgått ifrån ett bekvämlighetsurval: ett urval som Alan Bryman beskriver i *''Samhällsvetenskapliga metoder''* består av personer som är enklast tillgängliga för forskaren.⁴⁵ För vår studie har vi valt att ha tillfråga personer som vi känner just på grund av den tidsbegränsningen som vi har haft. Eftersom individerna var från vår bekantskap valde vi att utbyta våra kontakter, alltså att den ena författaren intervjuade den andre författarens bekanta och tvärtom. Detta för att undvika den nära relation mellan oss och intervjupersonerna och främst för att vi ville att respondenterna skulle uppfatta intervjun mer seriöst eftersom vi är medvetna om att det kan omvandlas till ett vardagligt samtal just på grund av den relativt nära kontakten som vi har med våra intervjupersoner.

---

⁴⁵ Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. 2., [rev.] uppl. S. 194.

7.2. Metodval

Denna studie har kommit att utföras med en komparativ metod eftersom vi vill undersöka och jämföra två olika grupper. Då studiens frågeställningar berör social konstruktion av identitet genomförde vi en kvalitativ undersökning där vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer, med syfte att få fram individernas livsberättelse, deras känslor och egna upplevelser. Att vi väljer semistrukturerade intervjuer är för att vi har använt oss av en intervjuguide men trots det inte ville vara helt låsta till den. Denna typ av intervju är inte helt strukturerad vilket betyder att vi också kunde ställa ytterligare frågor som vi inte har tagit med i vår intervjuguide. Vi ville med huvudfrågorna få svar på vissa specifika frågor men var även öppna för att respondenterna skulle gå in på olika spår. Genom att vi följde upp det som respondenterna talade om i intervjuerna fick vi ett bredare perspektiv och fick ta del av information som vi själva inte hade kunnat förutse. Vi har hållit oss till de ämnen och teman som vi ämnade att beröra för att inte låta intervjun gå helt åt ett annat håll. Detta för att uppnå validitet, vilket vi kan relatera till Steinar Kvale och Svend Brinkmann som i boken ”*Den kvalitativa forskningsintervjun*” skriver att validiteten handlar om att mäta det som man avser att mäta; att vi undersöker det som vi ämnar ta reda på.⁴⁶

Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne skriver i ”*Handbok i kvalitativa metoder*” att en fördel med att just göra kvalitativa intervjuer är att frågorna kan anpassas och att till skillnad från en kvantitativ metod är man inte bunden vid exempelvis ett standardiserat frågeformulär. Man kan ställa frågorna i en annan ordning samt att man får en möjlighet att följa upp svaren som ges och få svar på andra frågor. På det här viset får man en bredare bild och fler nyanser och vi uppfattar det som att de förespråkar semistrukturerade intervjuer för att få bästa möjliga resultat i samband med det som just vi ämnar undersöka. Semistrukturerade intervjuer gav oss möjligheten att föra samtalet mer naturligt och tvingade oss inte att följa den exakta ordningen på frågorna.⁴⁷

7.3. Praktiskt genomförande

Respondenterna delades upp i två grupper där intervjuer genomfördes med både äldre individer och yngre individer. Tre intervjuer gjordes i respektive grupp: tre med individer som

---

⁴⁶ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. Upplaga 3:1. S. 296.

⁴⁷ Eriksson-Zetterquist & Ahrne, Göran (2015). Intervjuer. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Uppl. 2. Stockholm: Liber. S. 38.

kom till Sverige på 1990-talet och tre individer som kom till Sverige på 2000-talet. Varför vi har valt att lägga upp det på det här viset var för att undersöka hur det skiljer sig åt mellan dem som kom på 1990-talet och dem som kom på 2000-talet. En åldersgrupp omfattar individer mellan 20–35 års ålder som vi kategoriserar som unga vuxna och den andra åldersgruppen omfattar individer mellan 40–60 års ålder som vi kategoriserar som äldre vuxna.

Vid första kontakten med respondenterna frågades dem vart dem skulle känna sig bekvämast med att intervjun skulle ta plats. Samtliga respondenter ville att intervjun skulle ta plats hemma hos dem. Intervjuerna varade mellan 40 - 60 minuter och spelades in genom röstmemo på telefonen för att sedan kunna transkriberas. Intervjuerna genomfördes på samma sätt, det vill säga att vi ställde alla våra grundfrågor och det enda som skilde de åt var att vi ställde olika följdfrågor då respondenternas livshistoria skiljer sig åt.

7.4. Studiens begränsningar

Bekvämlighetsurval, som har använts i denna studie, kan inverka på resultat då respondenten och intervjuaren är bekanta med varandra. För att undvika att vara alldeles för nära inpå har en korsning gjorts: ett utbyte av kontakter mellan författarparet. Genom att använda oss av ett annat urval hade vi möjligtvis fått andra svar som är annorlunda från dem som vi har i vår bekantskap. Forskningen blir även en bit begränsad på grund av att vi endast har med sex intervjupersoner. Starkare resultat hade underlättats av fler respondenter och återkommande intervjuer samt eventuellt ett mer longitudinellt förfarande över tid. Detta kan vi koppla till det som Bryman nämner om att problemet som kan uppstå med bekvämlighetsurval är att resultatet inte alltid kan generaliseras, som i vårt fall betyder att vi inte kan säga att resultatet som vi får från sex individer om deras etniska identifikation och tillhörighet gäller alla individer som har flyttat från Serbien och Bosnien till Sverige eftersom det är ett litet urval.⁴⁸ Validiteten hade möjligtvis ökat om vi även hade haft med observationer i vår studie. Detta hade kunnat göras i etniska föreningar, likt det som Lukkarinen Kvists utförde i sitt fältarbete, då vi hade kunnat se hur etnisk identitet och tillhörighet konstrueras i föreningarna. Trots det uppnår vi trovärdighet och tillförlitlighet med tanke på hur vi genomförde vår studie.

---

⁴⁸ Bryman (2011). S. 194.

En ytterligare möjlig begränsning, som vi i vårt fall inte anser vara, är att en av intervjuerna gjordes på modersmålet. Personen hade inte tillräckligt med kunskap i det svenska språket och därför genomfördes den på serbiska. Vi översatte intervjun tillsammans och citat från den intervjun kommer att skrivas på svenska i vår studie. Den intervjun väckte insikt hos oss då vi förstod hur viktigt språket kan vara för ens identitet.

7.5. Forskningsetiska principer

När vi inledde en kvalitativ inriktad intervjuundersökning var det viktigt för oss att tänka på om studien kommer vara etisk genomförbart. Forskningsetiska överväganden är viktiga och nödvändiga för forskningen men också för individens trygghet och skydd. Därför är det viktigt att forskningen håller hög kvalitet och att vi inriktar väsentliga frågor för att uppfylla det så kallade forskningskravet. Utöver forskningskravet är individskyddskravet viktigt för att individen inte ska utsättas för fysisk eller psykisk skada, förödmjukelse eller kränkning under forskningens gång. För att uppfylla detta har vi skapat förtroende hos våra intervjupersoner för att de ska känna sig trygga och lita på oss. Eftersom individskyddskravet är grundläggande för forskningsetiska överväganden var det därför viktigt att vi uppfyllde de fyra allmänna huvudkraven som ingår i den.⁴⁹

Vi har använt oss av informationskravet där vi gav en övergripande förklaring av vår studie till intervjupersonerna, detta för att informera om olika inslag i vår studie som kan påverka deras villighet att delta. Vi har presenterat vårt syfte med studien och vad deltagarna är med på. Vidare har vi påpekat att de inte behöver svara på alla frågor ifall dem tycker att de är känsliga eller av något annat skäl och att deras uppgifter kommer endast att användas för studien. Nästa krav är samtyckeskravet som innebär att vi inhämtade intervjupersonernas samtycke och att de kan avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder. Näst sista kravet handlar om konfidentialitetskravet och detta uppfylldes genom att vi såg till att intervjupersonernas etisk känsliga uppgifter inte ska vara identifierbara för utomstående. Med detta menas att vi anonymiserade deras namn vilket gör att personerna inte blir igenkända. Den sista handlar om nyttjandjekravet och betyder att vi har informerat intervjupersonen om

---

⁴⁹ *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet. S. 5.

att den data som vi samlar in under intervjuens gång kommer endast användas för vår undersökning.⁵⁰

7.6. Kodning

Som analysmetod har vi valt att använda oss av deduktiv kvalitativ innehållsanalys: vi samlade in empirin med hjälp av instrument som utformades utifrån de teorier som vi har valt. Intervjuerna har spelats in och lyssnats igenom flera gånger innan vi började koda för att hitta olika kategorier och utifrån det skapa våra koder. För att få en övergripelig blick på det hela har vi transkriberat vårt material ordagrant och sedan skrivit ut det så att vi hade det framför oss. Vi har gått igenom intervjuerna och markerat svar som vi ansåg vara betydliga för vår studie. Första steget blev att reducera och ta ut nyckelord. Efter att vi hade plockat ut nyckelord blev nästa steg att se vilka nyckelord som passar ihop som tillsammans kunde bilda ett tema. Datainsamlingen kodades utifrån en öppen kodning för att reduceras mer konkret beroende på de teman som vi hittade. Vi har skapat olika teman/kategorier från våra transkriberade intervjuer och dessa teman/kategorier representerar våra valda teorier. Utifrån en summering av kodningen fick våra teman namnen "Jag är...", "Migrationens påverkan på individen" samt "Tillhörighet och koppling till hemlandet respektive Sverige". Detta förknippar vi med det som Jens Rennstam och David Wästerfors skriver i "*Handbok i kvalitativa metoder*"; att den ordning som man ska skapa under kodningens gång är intimt förknippad med teorin, de teoretiska perspektiven eller begreppen som forskaren utgår ifrån.⁵¹

Kodningsprocessen har underlättats genom att vi är två stycken som utför studien eftersom det är viktigt att läsa igenom den insamlade data flera gånger och vad exempelvis den ena missar kan den andra hitta. Genom att vi är två har vi kunnat gå igenom samma material och jämföra vilka koder samt potentiella teman som vi har sett.

7.7. Presentation av respondenterna

IP1: 54 år gammal, kom hit när hon var 42 år. Kommer från Serbien. Flyttade till Sverige år 2005. Bodde ett år i Sverige på 70-talet innan hon återvände till Serbien. Kom tillbaka till

---

⁵⁰ *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet. S. 7–14.

⁵¹ Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). Att analysera kvalitativt material. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. S. 220.

Sverige för att hennes barn skulle ha en tryggare framtid. Pratar mestadels serbiska med familjen för att det är lättare. Identifierar sig som serb på grund av att hon har bott i Serbien större delen av sitt liv.

IP2: 57 år gammal, kom hit när hon var 34 år. Kommer från Bosnien. Flyttade till Sverige år 1994 på grund av kriget i dåvarande Jugoslavien. Blandar mellan bosniska och svenska hemma för att hennes dotter kommunicerar enklare på svenska. Identifierar sig som både bosnier och svensk på grund av tidslängden i Sverige och upplever att hon lever ett bättre liv här i Sverige i jämförelse med hur hon har haft det i hemlandet.

IP3: 55 år gammal, kom hit när han var 47 år. Kommer från Serbien. Flyttade till Sverige år 2009 på grund av dålig ekonomisk situation i hemlandet och för att han inte såg en bra framtid för sina barn där. Pratar enbart serbiska på grund av språksvårigheter och åldern. Identifierar sig som serb och upplever inte att han kan identifiera sig som svensk på grund av språket och att han kom till Sverige i ett senare skede i sitt liv.

IP4: 27 år gammal, kom hit när var 17 år. Kommer från Serbien. Flyttade till Sverige år 2007 för att föräldrarna ville att han skulle få bättre möjligheter och för att han erbjöds kontrakt för att spela handboll i Sverige. Pratar endast serbiska med sin fru då hon är ny i Sverige, men pratar annars flytande svenska. Ser sig själv som svensk medborgare men identifierar sig som serb.

IP5: 35 år gammal, kom hit när han var 9 år. Kommer från Bosnien. Flyttade till Sverige år 1991 på grund av kriget i forna Jugoslavien. Sverige blev lämpligast att flytta till då hans pappa hade kommit hit för att arbeta kort innan resten av hans familj blev tvungna att fly. Pratar endast svenska hemma då hans fru är svensk, annars pratar han bosniska med sina föräldrar. Identifierar sig som både svensk och bosnier för att större delen av hans liv spenderats i Sverige samtidigt som han inte vill glömma sina rötter.

IP6: 26 år gammal, kom hit när hon var 1 år. Kommer från Bosnien. Flyttade till Sverige år 1992 på grund av kriget i forna Jugoslavien. Pratar framförallt bosniska hemma hos sina föräldrar, med inslag av svenska. Pratar för övrigt flytande svenska. Identifierar sig både som bosnisk och svensk eftersom hon har bakgrund från Bosnien samtidigt som hon är uppväxt i det svenska samhället.

8. Resultat och analys

I resultat- och analysdelen presenteras vårt empiriska material som har samlats in. Syftet med studien var att besvara våra huvudfrågor om vilken etnisk grupp individerna identifierar sig med och varför, om den etniska identiteten och tillhörigheten har påverkats och förändrats genom flytten till Sverige samt hur individerna beskriver sin känsla av tillhörighet i förhållande till hemlandet respektive Sverige. Vi har valt att strukturera upp vårt insamlade material i tre olika teman där vi kommer att analysera materialet utifrån våra teorier. Resultatet utmynnade i tre teman: "Jag är...", "Migrationens påverkan på individen" samt "Tillhörighet och koppling till hemlandet respektive Sverige". Resultatet kommer att analyseras utifrån fyra olika teorier: teori som sammankopplar identitet och tillhörighet, migrationsteori, diasporateori och en teori om svenskhet.

8.1. "Jag är..."

Identitet är ett brett begrepp som kan tolkas på olika sätt och det finns olika faktorer som formar en individs identitet. För vissa handlar det bland annat om födelseland, familj, religion, kultur, språk och tradition - vilket också påvisades i vår studie. För oss har följande varit intressant: Går det att ha en dubbel identitet i ett nytt land, eller måste det ena utestänga det andra? Varför väljer man att endast identifiera sig med sin ursprungliga identitet? Vad eller vilka är det som påverkar och formar ens synsätt om sin egna identitet? De sex intervjuerna som utförts har gett oss olika svar på hur och varför de identifierar sig såsom de gör.

8.1.1. Att vara både det ena och det andra

Jenkins teori ger oss en förståelse om att individers identitet skapas i relation till omgivningen. Hur man ser på sin identitet blir aktuellt vid situationer där man sätts i relation till någon annan, och hur man ser på sig själv har därmed att göra både med ens egna uppfattning och andras uppfattningar.⁵² För IP2, IP5 och IP6 blir detta evident då dem konstruerade sina så kallade dubbla identiteter i relation till det nya liv de hade byggt upp i Sverige. IP2 uppgav att hon inte enbart kan identifiera sig som bosnisk då hon lever i Sverige sedan 23 år tillbaka. Hon har byggt upp ett liv här olikt det livet som hon hade i hemlandet

---

⁵² Jenkins (2004). S. 6.

och trivs med hur livet ser ut här, och därmed identifierar hon sig både som bosnisk och svensk. IP5 styrker att det ena inte måste utesluta det andra:

Jag identifierar mig som svensk och bosnisk. Det är för att jag känner mig som en del av Sverige, vilket inte är konstigt då det är här som jag har vuxit upp. Här har jag gått i skolan, utbildat mig, jobbat, skaffat vänner och träffat min fru. Samtidigt glömmet jag inte mina rötter och vart jag är född.

Jag bodde trots allt där i 9 år.

Vidare påpekar IP5 att hans föräldrars identitet har påverkat hur han ser på sin egna identitet.

På grund av dem ser jag mig både som svensk och bosnisk. Dem ser sig själva som bosnier och under min uppväxt har jag ständigt fått ta del av traditioner från hemlandet, modersmålet har pratats hemma, musik på modersmålet har spelats och annat som är bosniskt eller 'jugoslaviskt' har varit närvarande. Det sätter ju sig även i ens egna identitet.

Det blir tydligt att de sociala relationer som man har omkring sig har en inverkan på hur man ser på sig själv och hur man konstruerar sin identitet. Växer man upp med familj som håller i det ursprungliga växer det även in i ens identitet. IP6 säger att även om hon är född i Bosnien och att hennes föräldrar är därifrån har hon växt upp i ett svenskt samhälle och med svenska värderingar, därav känner hon att hon har dubbla identiteter. Detta visar på att identitet är en del av sociala processer som omkonstrueras i nya miljöer, såsom när en individ flyttar till ett annat land som Jenkins förklarar som en omskakande förändring där ens identitet med tiden ifrågasätts.⁵³ Trots att ingen av dem tre respondenterna är födda i Sverige känner dem sig som en del av det svenska samhället, och denna känsla av inklusion har bland annat att göra med att man införlivat dem svenska normerna och värderingarna, samt att de känner att de trivs med den svenska livsstilen. De nämnde exempelvis att Sverige har erbjudit dem bättre livsmöjligheter, såsom utbildning och arbete, vilket bland annat IP5 förklarar:

Jag känner mig som mest hemma i Sverige och det är här jag trivs som bäst. Eftersom man har byggt upp hela sitt liv här går det liksom inte att se något annat som sitt hem. Mina föräldrar har faktiskt hus kvar nere i Bosnien som de renoverat och tänkt att vi barn en dag ska bo i, men med tiden har de nog insett att det inte lär ske. Jag ser det inte framför mig. Arbets- och utbildningsmöjligheterna och mycket annat här är så mycket bättre. Jag skulle aldrig kunna återvända.

---

⁵³ Jenkins (2004). S. 11.

Det som beskrivs är en pullfaktor och förklarar varför Sverige som land lockar mer än ursprungslandet.⁵⁴ IP2, IP5 och IP6 kan dessutom det svenska språket väl, vilket är ännu en bidragande faktor till att de känner att de kan se sig själva som svenskar och identifierar sig med dubbla identiteter.

Det som samtliga respondenter i studien har gemensamt är att de talar om skillnader mellan ursprungsidentiteten och det svenska. Skillnader som de nämner handlar främst om beteende och temperament. Det som de exempelvis tar upp är att folk från Balkan är mer sociala, känsliga, högljudda, temperamentsfulla och orädda för konflikter vilket i vissa fall kan krocka med det svenska. Exempelvis säger IP2:

Vi som kommer från Balkan har kortare och hårdare temperament. Vi kan vara lite aggressiva när vi pratar och vi pratar högt. Jag är inte rädd för att säga vad jag tycker och tänker och säger det direkt till någon medan svenskar kan vara mer konflikträdda.

Även om några upplever att de blivit ’’mer lugna’’ av att bo i Sverige finns vissa ’’typiska’’ egenskaper kvar i dem som skiljer dem åt från svenskar. Detta kan göra att några av respondenterna ibland kan känna att de måste tona ned på sin ursprungliga identitet och anpassa sig i olika situationer. I sin tur bidrar detta till att de inte kan identifiera sig själva helt som svenskar, både dem som upplever att de har dubbla identiteter och de som endast identifierar sig med det ursprungliga. Jenkins skriver om att social identitet bör förstås som en process vilken bland annat innebär skillnader som separerar individer från varandra, vilket går ihop med de skillnader som respondenterna tog upp i vår studie.⁵⁵

8.1.2. Den etniska dragningen och samhällets syn

Mattssons lista med principer som handlar om individens rätt att kalla sig för svensk är av stor betydelse till att förstå varför individer som har flyttat till Sverige på 2000-talet känner större dragning till det etniska och har svårt att identifiera sig som svenskar. Respondenternas upplevelser går att analysera utifrån dessa principer då t.ex. IP4 var å ena sidan osäker då han kände att den serbiska identiteten vägde mer i jämförelse med det svenska, samtidigt som han säger att han till viss del känner sig som svensk eftersom han är en svensk medborgare och

---

⁵⁴ Lee (1966). S. 50.

⁵⁵ Jenkins (2004). S. 4-5.

vill ha alla rättigheter som alla andra svenskar. Han uttrycker även att han har svenska kompisar, umgås med svenskar på jobbet och pratar svenska hela tiden vilket bidrar till att han kan känna sig som svensk. IP4 uppfyller en princip, det vill säga att han är en svensk medborgare samt att han pratar det svenska språket flytande vilket är förståeligt till varför han till viss del känner sig som svensk, men definitivt identifierar sig med sitt etniska ursprung då han inte uppfyller alla andra krav för att kunna identifiera sig som svensk.⁵⁶

IP4 förklarar att han känner en stark dragning till sin bakgrund, sin familj, sina traditioner och sin ortodoxa tro vilket gör att han känner sig som en serb. Detta kan kopplas till Minoos diasporateori som hänvisar till att människor bevarar sin tillhörighet genom sin kultur i det nya landet.⁵⁷ Trots att IP4 identifierar sig som serb vill han bli sedd som en del av den svenska befolkningen, men han är medveten om att han utifrån majoritetens uppfattning inte kommer uppfattas som en svensk. Hans upplevelse kan analyseras utifrån både Jenkins identitetsteori där han förklarar att samhällets syn är en viktig del, alltså hur individen ses och stämplas av andra påverkar hur och varför individen identifierar sig på ett visst sätt,⁵⁸ samt med Mattssons princip om utseende som skiljer sig från det klassiska svenska utseendet.⁵⁹ Detta gör att man i sociala kontexter inte passar in som svensk för att man inte har de typiska svenska markörerna, som då ska ingå i svensk identitet. Det här förklarar han när vi ställer frågan om vad han vill att omgivningen ska se honom som:

Framförallt som en människa. Asså de kan inte se mig som en svensk med tanke på att jag är svarthårig, har skägg och det är klart att de kommer säga att han är inte från Sverige, utan han kommer från utlandet men jag vill inte att det ska spela någon stor roll varifrån jag kommer.

IP1 och IP3 skiljer sig från de andra respondenterna eftersom de håller hårdare i den ursprungliga identiteten då modersmålet, traditioner, kulturen och födelselandet betonas betydligt mer. Till skillnad från resten uttrycker de att 'man är det som man är' och att det inte går att förändra oavsett vart man hamnar. De håller starkt fast vid hemlandet och ser sin etniska identitet som oföränderlig. Ens etnicitet och identitet blir beaktansvärd när en individ kommer till ett nytt land. Det etniska blir påtagligt och märkbart när man flyttar till ett nytt land och när man börjar märka skillnader mellan sig själv och andra. Detta stämmer överens

---

⁵⁶ Mattsson (2005). S. 149

⁵⁷ Minoos (2008). S. 334.

⁵⁸ Jenkins (2004). S. 4.

⁵⁹ Mattsson (2005). S. 149.

med jämförelsekriterier mellan personer som Jenkins tar upp och att vi människor ständigt pratar om identitet även om vi inte använder oss av detta begrepp. Att vi pratar om olikheter och vad det är som skiljer ”oss” från ”andra” leder till att det som möjligtvis var omedvetet innan blir plötsligt medvetet, såsom ens faktiska identitet.⁶⁰

För IP3 är det svårt att se sig själv som svensk på grund av tidslängden som spenderats i hemlandet och den korta tidsperioden som han har bott i Sverige:

Jag är serb och det kommer jag vara livet ut. Jag accepterar Sverige och det svenska systemet. Ibland kan jag känna mig som en del av svenskarna, kanske för att jag jobbar i en svensk firma där alla är svenskar. Men nej, jag är definitivt serb måste jag säga. Det är för att jag har levt större delen av mitt liv i mitt hemland och det anser jag vara min kultur, mitt land och det är inget som jag kan ändra på.

Vidare uttrycker IP3 att språkbarriären gör det svårare för honom att känna sig inkluderad i det svenska samhället. Det blir ett tydligt avstånd då att vara svensk även innebär att kunna prata svenska, vilket han uttrycker att han inte har stor kunskap om och därmed ses som en ”invalid” i det nya landet som återigen kopplas till Mattssons lista med principer om att det svenska språket ska vara modersmål för att kunna identifiera sig som svensk.⁶¹

8.1.3. Sammanfattning

Utifrån resultaten som vi har fått fram av intervjuerna finns det en variation av hur individerna väljer att identifiera sig själva: antingen med sin ursprungliga identitet eller med dubbla identiteter. Det här beror på olika anledningar, exempelvis på grund av språkbarriär och för att majoriteten i samhället enligt respondenterna inte skulle se dem som ”äkta svenskar”. Även om det existerar skillnader mellan hur samtliga respondenter identifierar sig själva har de en gemensam nämnare: ingen av dem utesluter den etniska identiteten som formats från ursprungslandet. Det finns ingen vilja att lämna bakom det ursprungliga helt, eller att se sig som enbart svenskar i det nya landet.

---

⁶⁰ Jenkins (2004). S. 6.

⁶¹ Mattsson (2005). S. 149.

8.2. Migrationens påverkan på individen

Att komma till ett nytt land kan påverka en individ på olika sätt. Att välja det stora steget i livet och överge sitt hemland betyder att individen tvingas börja om från noll och skapa ett helt nytt liv. Det som är gemensamt för alla individer när de kommer till det nya landet är att de upplever och identifierar sig själva som främlingar som ställs inför nya svårigheter och utmaningar. Vissa tvingas flytta på grund av extrema omständigheter, såsom krig, medan andra vill starta om på nytt i ett land med bättre möjligheter. Detta överensstämmer med Lees migrationsteori där han förklarar pushfaktorer som förhindrar individer att stanna kvar i ursprungslandet samt pullfaktorer i destinationslandet som påverkar deras beslut att migrera.⁶²

Att flytta till ett annat land kan sätta ens definition av sin identitet på prövning. Utifrån hur respondenterna beskriver sin upplevelse av det nya landet kan vi se att flytten till Sverige har påverkat dem allihopa mer eller mindre. För samtliga respondenter som kom hit under 1990-talet var kriget som då pågick i forna Jugoslavien orsaken till att de kom till Sverige. Deras liv var i fara och de kunde inte längre stanna kvar i Bosnien, vilket blev pushfaktorn i ursprungslandet till varför migrationen till Sverige tog plats.⁶³ IP2 levde i kriget i flera år. Hon berättar:

Man levde i skräck varje dag. Huset man hade förstördes, nästan alla ägodelar man hade brann ner. Man gömde sig hela tiden från att bli dödad av soldater, av minor och annat. Det kunde gå dagar innan man fick äta då maten snabbt tog slut hos Röda Korset. Vi fick till slut pengar skickade av min moster, som hade kommit till Sverige några år innan, för att åka buss upp till Sverige. Det kändes överkligt att lämna det som hade varit ens vardag i flera år.

IP6 minns inte den första tiden då hon endast var ett år gammal när hon kom till Sverige. IP5 var 9 år gammal och kom till Sverige så fort kriget bröt ut i Bosnien. Han bodde endast kort i en flyktingförläggning innan hans familj fick sin egna bostad, och han minns flyktingförläggningen som ett ställe där gemenskap skapades på grund av att många andra som var på plats där också hade flytt från kriget i Bosnien vilket går in på

---

⁶² Lee (1966). S. 50.

⁶³ Lee (1966). S. 50.

gemenskapsbildandet i det nya landet som Minoos skriver om.⁶⁴ Att veta att det var flera med samma bakgrund som var i samma sats gav honom en viss känsla av trygghet i det nya landet.

För respondenterna som flyttade till Sverige under 2000-talet var hoppet om ett bättre och säkrare liv i Sverige den största orsaken till flytten vilket förklarar deras push- och pullfaktorer. De äldre vuxna, det vill säga IP1 och IP3, flyttade från hemlandet främst för att deras barn skulle få en tryggare och ljusare framtid med betydligt fler möjligheter, vilket anses som pullfaktorn. De såg ingen framtid i hemlandet på grund av den dåliga ekonomiska tryggheten vilket kopplas till minusfaktorn (pushfaktorn) i ursprungslandet och vilket vidare tenderade att förhindra dem att stanna kvar. Detta betonar att migrationsteorin är ett resultat av ett samspel mellan push- och pullfaktorer som påverkar migrationsbeslutet och att dessa två faktorer inte går att separera, utan att det ena orsakar det andra.⁶⁵ IP4 som tillhör gruppen yngre vuxna stödjer det som ovan har nämnts vilket resulterar i att pullfaktorn i destinationslandet påverkade hans flytt till Sverige, då han svarar:

Vi flyttade hit på grund av att mina föräldrar tyckte att jag skulle få en bättre framtid i Sverige, om man tänker på utbildning och jobb och sånt, alltså att det finns mycket bättre alternativ här för mig samt att jag erbjöds kontrakt för att spela handboll här.

För IP1 och IP3 har tidslängden som de har bott i hemlandet spelat en avgörande roll för varför de endast identifierar sig med sin etniska identitet. Att de flyttade till Sverige i vuxen ålder och redan har gått igenom mycket i sitt liv i hemlandet visar på att ålder också spelar en viktig roll för hur de anser sig själva och vad de identifierar sig med. Alla dessa komponenter påverkar ens bild av sig själv på olika sätt, vilket i det här fallet blev att deras etniska identitet blev starkare. Dessa två respondenter håller fast och ger inte upp på sin etniska identitet eftersom allt som de hade byggt upp och skapat finns kvar i hemlandet. De levde ett bra liv där, fast de var medvetna om att i Sverige fanns det bättre förutsättningar för livet och det var för deras barns skull som beslutet att flytta vägde tyngre än att stanna kvar. Detta har stöd i Lees migrationsteori om personliga faktorer vilka anses som viktigaste faktorerna när det gäller migrationsbeslutet. Kunskap om destinationslandet, som nämns som en personlig faktor, hade spelat roll för IP1 som bodde i Sverige när hon var ett barn vilket också hade en inverkan på hennes migrationsbeslutet. Det som dessa två respondenter har gemensamt är att

---

⁶⁴ Minoos (2008). S. 334.

⁶⁵ Lee (1966). S. 50.

de hade lätt att behärska mellanliggande hinder och att pushfaktorer i ursprungslandet hade samma inverkan på dem och påverkat deras beslut att migrera till Sverige.⁶⁶

IP4 som har varit tveksam om sin identitet har en helt annan syn på tidslängden i Sverige. Att han väljer att identifiera sig som serb och till en viss del som svensk har att göra med tiden som han har bott i Sverige samt att han flyttade hit när han var 17 år. Han var fortfarande ung och hade hela livet framför sig samt hade det lättare att lära sig det svenska språket vilket gjorde att han integrerades snabbare i det svenska samhället. När han får frågan om tidslängden som han har befunnit sig i Sverige har spelat roll för att han till en viss del identifierar sig som svensk, svarar han följande:

Ja det tycker jag. Det har spelat roll eftersom tio år är inte lite för mig och jag har accepterat allt här, plus att jag har kommit här som ung och jag kan inte säga att jag har gått igenom så mycket i livet, så ja, både tidslängden och allt som jag har upplevt här har en inverkan på att jag känner mig till en viss del som svensk.

Hans upplevelse om att identifiera sig som serb men ändå känna sig till en viss del som svensk har också en koppling till det som Jenkins skriver om: att migration till ett annat land där allting är nytt och där man tvingas börja om från noll kan bidra till att individen känner osäkerhet mellan vem han var och vem han blir.⁶⁷

För IP2 har minnen av kriget gjort att hon tagit ett visst avstånd till hemlandet. Efter det som hon har fått vara med om har hon haft svårt att se hemlandet på samma sätt igen och det är ett trauma som har satt spår. Hon säger följande:

Jag tror att jag ser mig som svensk på grund av det som hänt i hemlandet. När man förlorat allt, alla ens nära har splittrats över hela världen... Det som var mitt hem förut finns inte längre, de som jag umgicks med finns inte där längre. Hur skulle jag kunna kalla det för mitt hem nu? Många som jag känner hamnade också i Sverige och vi har alla byggt upp ett liv här tillsammans så det här är mitt hem.

---

⁶⁶ Lee (1966). S. 51.

⁶⁷ Jenkins (2004). S. 11.

Till skillnad från de andra två äldre respondenterna i studien kunde IP2 inte relatera till deras känsla av att livet var bra i hemlandet, vilket är en av förklaringarna till varför samtliga äldre respondenter ser på sin identitet på olika sätt. Hon kom från en vardag av krig till ett land som gav henne en ny start. Sverige var det som räddade henne till slut och här behövde hon inte längre oroa sig för att leva i rädsla på samma sätt som hon hade fått göra i hemlandet. Av det som hon berättar under intervjuens gång verkar det som att tacksamhet har blivit ett skäl till varför hon har tagit an den svenska identifikationen med. I koppling till Jenkins identitetsteori har IP2:s gamla spegelbild ersatts med en ny då hon har byggt upp ett nytt liv här och en ny identifikation har följt med på köpet.⁶⁸

Både IP5 och IP6 har kommit som barn till Sverige och de har därmed sedan tidig start skolats in i det svenska systemet, vilket har fått forma deras identitet. Som identitetsteorin talar om har deras omgivning även påverkat deras uppfattning av sig själva.⁶⁹ De har växt upp i ett svenskt samhälle och har inte spenderat längre tid i hemlandet vilket i sin tur bidragit till att den svenska identifikationen kommit mer som en självklarhet, i jämförelse med de andra respondenterna.

8.2.1. Sammanfattning

Det finns en tendens för yngre som kommer hit att lättare även kunna identifiera sig som svenskar än äldre vuxna. De får vara med om ett nytt samhälle redan från tidig start, medan äldre är vana med att leva på ett visst sätt och måste anpassa sig mer i vuxen ålder. Dessutom krävs det i vuxen ålder större justeringar då man länge levt i ett annat land. Som vuxen kommer mer ansvar såsom att hitta bostad, att hitta jobb, etc. Det är större press både inifrån och utifrån, då man vill se till att skapa goda förutsättningar för sig själv samtidigt som man måste göra det för andras skull med eftersom man har familj och barn att se efter.

Vi kan se att samtliga som kom hit under 1990-talet visar på att det finns rum att identifiera sig som både bosnier och svenskar, medan respondenterna som kom hit under 2000-talet har svårare för att se det svenska som en del av sin identitet. Två av dem som kom hit under 1990-talet var barn under tiden och har därmed växt upp i det svenska samhället. Den äldre respondenten som kom under 1990-talet var 34 år gammal och har nu hunnit bo här i många

---

⁶⁸ Jenkins (2004). S. 11.

⁶⁹ Jenkins (2004). S. 4.

år. Respondenterna som flyttade till Sverige under 2000-talet har bott här kortare tid och till skillnad från respondenterna som kom till Sverige under 1990-talet kom de inte under lika förödande omständigheter. Detta visar på att tidslängden, och förhållandena omkring en vid tillfället, spelar en stor roll gällande hur individerna identifierar sig själva.

8.3. Tillhörighet och koppling till hemlandet respektive Sverige

Hur man förhåller sig till hemlandet varierar efter att man har migrerat till ett nytt land. Detta har att göra med under vilka omständigheter man har lämnat sitt hemland. Hur man upplever det nya landet och det nya livet, om man känner sig inkluderad eller inte, om man accepterar den nya kulturen och levnadssättet är ytterligare viktiga faktorer till hur individer beskriver sin känsla av tillhörighet. Känslan av (o)tillhörighet och kopplingen till hemlandet och det nya landet varierar beroende på deras egna upplevelser av vart de känner sig hemma efter att de har migrerat. Vi kan se ett samband mellan våra respondenter där alla uttrycker sig att de har en koppling till hemlandet, men hur stark den upplevs vara varierar från person till person. Den huvudsakliga orsaken till de olika uppfattningarna, som har genomsyrat alla intervjuer, är tidslängden som respondenterna har bott i Sverige.

8.3.1. Tillhörighet och koppling till det nya

Respondenterna som har kommit hit på 2000-talet har i jämförelse en starkare känsla av tillhörighet till hemlandet än respondenterna som har kommit hit på 1990-talet. När det kommer till frågan om deras känsla av tillhörighet i Sverige finns det skillnader mellan respondenterna och deras upplevelse av det nya landet och dragning till hemlandet. Alla tre intervjupersoner som identifierar sig starkare med den ursprungliga identiteten har å ena sidan en stark koppling till hemlandet och känner tillhörighet till det, men å andra sidan även känner sig relativt inkluderade i det svenska samhället. I linje med det som Jenkins beskriver är tillhörighet inte enbart någonting som existerar utan det är någonting som måste etableras i det nya samhället, vilket visas hos respondenterna som kom till Sverige på 2000-talet.⁷⁰ Detta visas genom att de uttrycker att det känns tryggt och säkert för deras liv och att levnadsstandarden i Sverige är annorlunda från hemlandets vilket gör att de håller sig kvar i Sverige. IP1 tar upp sin utveckling på jobbet, att hon började som städerska och i dagsläget arbetar hon som frukostansvarig på ett hotell och detta är en förklaring till vad det är som gör

---

⁷⁰ Jenkins (2004). S. 5.

att hon känner sig inkluderad. Detta kan räknas som plusfaktorn som håller kvar henne i destinationslandet.⁷¹

IP2 berättar att hon inte brukar åka ner till Bosnien så ofta längre och att hon tröttnar ganska snabbt när hon väl är där. Hon börjar sakna sin vardag i Sverige och livet här. När hon får frågan om vart hon känner sig som mest hemma svarar hon:

Här i Sverige. Jag har ingenting längre i Bosnien. Jag menar, jag har ju släkt kvar där som jag besöker när jag åker ner. Men allt är så annorlunda nu. Jag känner inte att jag passar in i det Bosnien som finns nu.

Hos dem respondenter som identifierar sig med dubbla identiteter ser man ett tydligt integrerat förhållningssätt, efter att ha bott i Sverige en lång tid. Samtliga av dem respondenterna har tagit an det svenska sättet att leva och trivs med det. De pratar det svenska språket väl, möter svenskar i vardagen och har vant sig vid svenska sociala koder. Allt detta har gjort att tillhörigheten till Sverige har växt sig större än tillhörigheten till hemlandet.

8.3.2. Tillhörighet och koppling till det ursprungliga

Det som IP1 och IP3 har gemensamt är att båda har kommit till Sverige i vuxen ålder vilket vidare betyder att deras koppling till hemlandet är fortfarande stark. Att respondenterna reser väldigt ofta till hemlandet för att de har ett hus där och för att träffa deras familj och vänner som bor kvar i Serbien kan kopplas till diaspora som Minoos beskriver som en komplex social process som bland annat utmärks av hemlängtan.⁷² IP1, IP3 och IP4 upplever Serbien som deras hem och identifierar sig därför med den ursprungliga identiteten. När de får frågan om vart man känner sig som mest hemma och varför, är IP1 och IP3 väldigt fasta vid svaret att Serbien är deras hem då allt som de har byggt upp i sina liv finns kvar där. IP4 skiljer sig till en viss del från IP1 och IP3 när han får samma fråga tillställd, där han är osäker om han kommer tänka på samma sätt i framtiden. Han säger:

Just nu är det nog hemlandet men om du ställer mig samma fråga om 10 år kan svaret komma att ändras. Detta för att jag bor ju här, jag jobbar här, min familj och min fru är här och det är nog

---

⁷¹ Lee (1996). S. 50.

⁷² Minoos (2008). S. 334.

därför som jag kommer känna att det är här jag känner mig hemma. Men just nu kan jag inte riktigt säga det, inte helt hundra för att jag tror att det måste gå längre tid för att jag ska känna så. Det behövs mer tid än 10 år.

Vid frågan om man känner på något sätt utanförskap för att man inte bor i hemlandet har ingen av intervjupersonerna upplevt det helt, men till en viss del där IP1 tar upp att hon på något sätt känner nostalgi när hon inte kan vara med på någon typ av stor fest i hemlandet och hon saknar hemlandets teatrar och konserter för att det inte är samma känsla när hon går på sådant här i jämförelse med Serbien. IP4 känner nästan samma typ av nostalgi då han säger:

Det gör man lite grann men oftast är man med om vad som händer där nere. Asså vi har media, Facebook, Instagram, man är ju hela tiden med sina kompisar på det sättet, så därför känner jag mig inte typ helt utanför. Vi har ju också serbiska kanaler hemma så man hör ju också på nyheterna om allt som händer i hemlandet.

En större dragning görs till det ursprungliga om man såsom IP4 håller koll på hemlandets nyheter och tittar på program som sänds från hemlandet. Hade inte massmedia funnits uttrycker IP4 på ett sätt att det hade varit större chans att han skulle känna sig utanför från det som kopplar honom till hemlandet. Å andra sidan kan det skapa svårigheter för individen att känna tillhörighet i ett nytt land då massmedia från omvärlden finns och är lättillgängligt här i Sverige. Genom att exempelvis endast samverka med modersmålet och det ursprungliga kan det bidra till att försvåra språkkunskaperna i det nya landet samt sociala relationer i det nya samhället.

8.3.3. Diaspora

Individerna i vår studie är medvetna om att hur omgivningen identifierar dem blir en del av deras identitet. Exempelvis uttrycker dem respondenter med dubbel identitet att de både är bosnier och svenskar, men när de åker till hemlandet ses de som "diaspora" och känner utanförskap när de befinner sig med ursprungsbefolkningen. I Sverige tar dem med den ursprungliga identiteten, som frånskiljer dem från etniska svenskar, men i Bosnien märker dem skillnader mellan sig själva och de som bor kvar där, vilket i sin tur frånskiljer dem från bosnierna och får dem att känna sig mer som svenskar. När IP6 pratar om hemlandet säger hon följande:

Jag reser ner minst en gång per år, i perioder har det varit 3 gånger per år. Jag gör det då jag ser det som min plats att slappna av på. Det är mitt hem och ett ställe där jag känner mig hemma på och inte lika stressad som jag gör i Sverige. Jag känner mig som en del av befolkningen i viss mån, men i vissa tillfällen så märks det att jag är "diaspora" och mer svensk än bosnisk. Det kan ha så lite att göra som med hur man betar sig ute och hur man rör sig bland människor. Det är en viss skillnad även om den inte är så stor.

IP5 berättar att vistelser till hemlandet har minskat med åren. Han förklarar sin upplevelse av hemlandet på följande sätt:

Jag kan inte förneka att jag ser skillnad på mig själv och befolkningen där och att jag i vissa sammanhang känner jag mig "extra svensk". Jag vet att jag också har andra åsikter och värderingar än dem som bor där. Dem i Bosnien är lite mer gammalmodiga och har svårt för att se utanför boxen vilket kan göra det svårt för en person som växt upp i ett modernt samhälle såsom i Sverige att kunna klicka med befolkningen där. Jag trivs bättre med exempelvis svenskbosnierna än bosnierna i hemlandet.

Diaspora behöver alltså inte enbart handla om känsla av utanförskap för att man inte befinner sig i ursprungslandet och lever bland ursprungsbefolkningen, såsom Minoos tar upp, utan också att man kan ha svårt att känna tillhörighet till det på grund av att man numera bor i ett annat land och tillhör "de andra".⁷³ Ett par av respondenterna berättar att ursprungsbefolkningen kan anta att dem anser sig själv vara "bättre" än dem i hemlandet på grund av högre utbildning, arbete, bra lön och materiella ting såsom exempelvis bilar - trots att så inte är fallet. Detta kan i sin tur skapa ett slags förakt mellan dem som bor kvar i hemlandet och diasporagruppen.

8.3.4. Att stanna kvar eller återvända?

Att återvända till hemlandet eller stanna kvar i det nya var en fråga till vilken några av våra respondenter var fundersamma gentemot de andra som inte hade någonting att fundera över. Som Lee beskriver det påverkar plus- och minusfaktorer i både ursprungslandet och destinationslandet individer på olika sätt, alltså att dessa faktorer anses som en individuell

---

⁷³ Minoos (2008). S. 333–335.

uppfattning.⁷⁴ Det som några individer upplever som pullfaktorer i ursprungslandet betyder inte per automatik att andra upplever det på samma sätt.

När respondenterna fick denna fråga tillställd, nekade IP1 och IP4, då de förklarar att de har byggt upp ett liv här, deras närmaste familj bor här och de har sin framtid i Sverige. Detta definieras som pullfaktorer som verkar för att hålla kvar de i destinationslandet. IP1 har sagt att hon förhoppningsvis kommer resa oftare till hemlandet när hon går i pension men inte återvända helt. Till skillnad från de känner IP3 en stor dragning till hemlandet och svarar följande:

Jag kommer återvända permanent till hemlandet när jag går i pension, men på grund av mina barn som kommer bo här kommer jag resa till Sverige ofta för att träffa dem. Jag kommer bo i Serbien som jag nu bor här och jag kommer resa till Sverige som jag reser till Serbien nu.

Att han känner en så stor dragning till hemlandet och vill återvända permanent är inte konstigt då han flera gånger under intervjun har nämnt att han endast har flyttat till Sverige för att hans barn skulle få en bättre framtid och att allt som han har byggt upp under sitt liv finns kvar i Serbien. Hälften av sitt liv har han spenderat i sitt hemland och det som han har byggt upp där likställs med pullfaktorer som associeras med ursprungslandet. Dessa väger mer än de pullfaktorer som han upplever i destinationslandet, vilket gör att han vill återvända till hemlandet.⁷⁵

Både IP2 och IP5 delar samma åsikt om att inte återvända till hemlandet och tror inte att varken deras syn på sin identitet eller känsla av tillhörighet kommer att förändras i framtiden. IP6 däremot känner större dragning. Hon förklarar att det beror på hur hon känner sig när hon går i pension och om hon känner samma dragning till landet som hon gör för tillfället. Faktorer som ytterligare spelar roll är hur villig den som hon gifter sig med är att åka ner till Bosnien. Hon betonar att det oavsett kommer att vara viktigt för henne att överföra denna tillhörighet till hennes framtida barn, så att de vet vart deras rötter kommer ifrån.

---

⁷⁴ Lee (1966). S. 50.

⁷⁵ Lee (1966). S. 50.

8.3.5. Gemenskap och kollektivitet i Sverige

Identitetskonstruktion uppstår i samspel mellan individ och omgivning. Vi ser att identiteten är en föränderlig process när vissa av respondenterna beskriver att de är på ett sätt med folk som delar samma etniska bakgrund och på ett annat sätt när de är runt andra. Återigen kopplas det till Jenkins förklaring om att tillhörigheten konstrueras genom både individens egen identifiering med ett kollektivitet samt hur hen ses av omgivningen.⁷⁶ IP3 känner en starkare koppling till människor som delar samma etniska bakgrund, inte bara för att det svenska språket begränsar honom utan också för att han märker att de har mycket mer gemensamt, en gemensam historia, förstår sig bättre på vissa saker och detta gör att hans känsla av tillhörighet är mer kopplad till hemlandet. Detta är även någonting som handlar om diaspora där diasporagrupperna kännetecknas av kollektiva handlingar och där kollektiv identitet förstås som en självuppfattning hos en individ om tillhörighet till en större gemenskap.⁷⁷ IP1 och IP4 har en blandad umgängeskrets där de umgås både med människor som delar samma etniska bakgrund och med andra jämfört med IP3 som endast umgås med serber, som är på grund av svårigheter med det svenska språket. IP4 känner inte att hans umgängeskrets påverkar på något sätt vart han känner att han tillhör hemma till skillnad från IP1 som berättar följande:

Ja, när jag är med mina serbiska kompisar och vi dricker kaffe känner jag mig mer hemma som i Serbien för att vi förstår varandra och vi förstår hur vi känner. Men när jag är med mina svenska kompisar då pratar jag om mitt hem, Serbien.

IP1:s berättelse stämmer också överens med Minnos teori där hon bland annat tar upp att diaspora utmärks bland annat av kollektivt handlande och bildandet av en gemenskap i det nya landet med folk som delar samma etniska bakgrund, eftersom IP1 beskriver att umgänge med människor som delar samma bakgrund ger henne en känsla av att känna sig hemma som i Serbien.⁷⁸

På frågorna om vilka respondenterna umgås mest med och om de märker någon skillnad beroende på om de umgås med folk som delar samma etniska bakgrund eller andra har samtliga med dubbel identifikation svarat att de alla umgås med folk från alla hörn i världen.

---

⁷⁶ Jenkins (2004). S. 4.

⁷⁷ Mino (2008). S. 334.

⁷⁸ Mino (2008). S. 334.

Särskilt IP2 och IP6 har påpekat att de helst umgås med folk som delar samma etniska bakgrund då man förstår sig bäst på varandra. Det blir lättare att prata, att göra sig förstådd och man skämtar på ett annat, mer lättsamt sätt. De håller även fast vid bandet till hemlandet på ett sätt eller annat. För IP6 är det bland annat genom att resa ner till Bosnien ofta, fortsätta fira Bajram/Eid, att hon har gått på modersmålsundervisning i skolan och pratar modersmålet fläckfritt samt gärna umgås med andra bosnier. IP2 och IP6 är båda två dessutom med i etniska föreningar här i Sverige. Där får dem umgås med folk från hemlandet och fira delade högtider tillsammans med de andra. Genom dessa etniska föreningar upplever dem en gemenskap med folk som har samma etniska bakgrund i det landet som de fick fly till och kan tillsammans med de andra bevara traditioner från hemlandet. IP5 uttryckte att han trivs bättre med andra som flytt hit från forna Jugoslavien, i jämförelse med att umgås med befolkningen som bor kvar i hemlandet, och att de allihopa här har bildat en gemenskap som gör att man kan ha en kontakt med ursprungslandet på så vis. Bosnier har skapat en egen gemenskap i Sverige som har ersatt det gamla för honom, vilket mer eller mindre även beskriver vad IP2 och IP6 känner. Detta är klassiska tecken för diasporagrupper: att fortfarande känna tillhörighet till det ursprungliga i destinationslandet och därför skapa en ny gemenskap som sammanlänkas till hemlandet genom att bland annat gå med i etniska föreningar och förhålla sig till en umgängeskrets som delar samma etniska bakgrund.⁷⁹

När det kommer till traditioner firar samtliga respondenter i studien vissa högtider som de har med sig från hemlandet. Alla tre respondenter som håller starkt vid den ursprungliga identifikationen respekterar alla svenska traditioner men firar inte de på samma sätt som hemlandets traditioner på grund av att det inte ger dem samma känsla. IP3 upplever hemlandets traditioner och högtider som en viktig del av livet. Att bibehålla hemlandets traditioner i Sverige uttrycker han väcker en känsla av gemenskap med dem som delar samma etniska bakgrund och på det sättet skapas kollektiva identiteter samt en gemenskap i det nya landet.⁸⁰

8.3.6. Sammanfattning

Vi kan se att respondenter som kom hit under 1990-talet upplever i större grad att det går att omkonstruera sin tillhörighet, att kunna tillhöra både det ena och det andra och att göra sin

---

⁷⁹ Mino (2008). S. 333–335.

⁸⁰ Mino (2008) S. 334.

egna blandning av det. Respondenterna som kom hit på 2000-talet har en större känsla av att det är något som fattas medan de bor borta från ursprungslandet. Att de kom från ett vanligt liv, till skillnad från de andra som kom från krig, gör att de inte heller har dåliga minnen av hemlandet från sista tiden som spenderades där. Alla respondenter upplever dock någon form av nostalgi, mer eller mindre, som de på sätt och vis försökt ersätta i Sverige. För vissa av dem har det lyckats, och för andra består fortfarande en oersättlig saknad till hemlandet och allt som har med det att göra. Trots allt kan ingen av våra respondenter ta avstånd helt från hemlandets traditioner och kultur, oavsett om kopplingen och känslan av tillhörighet till hemlandet är stor eller liten. Ingen av dem kan glömma vart de kommer ifrån och deras bakgrund.

9. Slutdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur individer från Bosnien, som kom hit under 1990-talet, och individer från Serbien, som kom hit under 2000-talet, identifierar sig själva och hur de beskriver sin känsla av tillhörighet till Sverige respektive hemlandet.

Följande ämnades att besvaras: Vilken etnisk grupp identifierar sig individerna med och varför? Har den etniska identiteten och tillhörigheten påverkats och förändrats genom flytten till Sverige? Hur beskriver individerna sin känsla av tillhörighet i förhållande till hemlandet respektive Sverige?

Denna studie har bekräftat det som tidigare studier har kommit fram till samtidigt som den har resulterat i ny information. I koppling till tidigare forskning har mycket av det som Angel och Hjern presenterat i sin studie överensstämmt med våra respondenters livsberättelser. Att komma till ett nytt och främmande land och endast ses som en främling var en svår början för våra respondenter som kom till Sverige i både vuxen ålder och som unga. Att lämna ett liv bakom sig som man har byggt upp i hemlandet och börja ett nytt liv i det nya landet är den största utmaningen som migranter ställs inför. Oavsett under vilka omständigheter och anledningar man lämnar hemlandet, vare sig det är på grund av krig eller för att få en bättre framtid, upplevs den första tiden i Sverige som den svåraste perioden.⁸¹ Nästan alla våra respondenter kände någon typ av nostalgi och sorg över att ha lämnat hemlandet och sina nära och att man inte längre befinner sig bland sitt folk och sin kultur. För vissa av respondenterna hade dåliga erfarenheter och trauma från kriget i hemlandet inte släppt helt, vilket gjorde att deras känsla

---

⁸¹ Angel & Hjern (2004). S. 75.

av tillhörighet till hemlandet inte var lika stark som för respondenterna som kom hit på 2000-talet.

I vår studie har vi fått svar som tyder på att disidentifikationen som svensk har att göra med stolthet för var man ursprungligen kommer ifrån. Detta visades tydligast hos dem respondenterna som valde att endast identifiera sig med sin ursprungliga identitet. Liknande svar fann vi i Anderssons studie.⁸² Vi ser hos några av våra respondenter, som kom hit under 1990-talet och som upplever sig ha dubbel identitet, att tidslängden även påverkat deras syn på sin identitet och att den har bidragit till en medvetenhet om att det går att tillhöra både det ena och det andra. Detta stöds också av Andersson när hon återkommer till en av sina respondenter som år senare pratar om att hon inte längre tror att hon skulle trivas i det Bosnien som existerar nu och att hon blivit medveten om att det går att tillhöra det bosniska även i Sverige.⁸³

I vår studie har vi vidare funnit att tidslängden i Sverige har blivit huvudorsaken till varför dem med dubbel identitet inte vill återvända till hemlandet samt att bandet till hemorten försvagats. Att man inte har någonting att återvända till och att man upplever rastlöshet efter att man har besökt hemlandet är anledningar till varför de ser Sverige som sitt hem. Gemenskapen samt kollektiva identiteter som skapats av andra med samma etniska bakgrund i Sverige har gjort att de känner en tillhörighet i Sverige. Detta stöds av Lukkarinen Kvists studie där hon gjorde intervjuer med individer som har bott i Sverige under en längre tid och resultatet som hon kom fram till är att tidslängden har varit största orsaken till att koppling till hemorten försvagats efter åren.⁸⁴ Ingen av dem som Kvist intervjuade identifierade sig endast som svenskar; antingen identifierade de sig som både och eller med sin ursprungliga identitet, vilket också var fallet i vår studie.

En av våra respondenter, som känner en starkare dragning till sin ursprungliga identitet, beskrev att yttre markörer som han bär på påverkar andras syn på honom. Han kände att även om han skulle kalla sig som svensk skulle andra tvivla på det genom att titta på hans mörka

---

⁸² Andersson (2003). S. 200.

⁸³ Andersson (2003). S. 203–204.

⁸⁴ Lukkarinen Kvist (2007). S. 365.

hårfärg och hans skägg. Detta kan även bekräftas av Valentine, Sporton och Bang Nielsen som diskuterar hur folk utanför kan komma att påverka ens egna syn på sin identitet.⁸⁵ Samtliga av våra respondenter beskrev dessutom 'typiska' differenser mellan det ursprungliga och det svenska, vilket också var anledningar till varför de inte helt kunde identifiera sig som svenskar då en del egenskaper som förknippas med det ursprungliga fortfarande sitter kvar. Åtskillnader som dessa har en inverkan på hur man väljer att se på sig själv och identifiera sig. Även föräldrar och andra nära till en har visat sig spela en stor roll i vår studie gällande sin egna syn på sin identitet då närvaro eller frånvaro av det ursprungliga och exklusion respektive inklusion av det nya har en inverkan på vad man ser sig som.

Respondenten som enbart identifierar sig med sin ursprungliga identitet, förklarade att hans brister med det svenska språket har gjort att han inte skulle kunna se sig själv som svensk då att vara svensk innebär för honom per automatik att man kan det svenska språket flytande. Att kunna det nya landets språk ses som en viktig faktor för att kunna se sig själv som likvärdig de andra. Även Ålunds studie visar på utmaningar man kan ställas inför som migrant och diskuterar skillnader mellan svenskar och invandrare. En av respondenterna i hennes studie nämner hur hennes språksvårigheter ställer till det för henne när det kommer till att känna sig som en del av det svenska samhället.⁸⁶ Likaså är det viktigt att kunna modersmålet för att känna sig som en del av den ursprungliga befolkningen, som Elsie C. Franzén kommer fram till.⁸⁷ Att kunna modersmålet, resa till hemlandet, umgås med folk som delar samma etniska bakgrund, fira samma högtider som i hemlandet och annat gör att en större känsla av koppling och tillhörighet till hemlandet uppstår då det ursprungliga ständigt är närvarande i ens liv.

Det som vi inte har sett i tidigare forskning är jämförelser mellan individer från Bosnien och Serbien och jämförelser mellan att komma till Sverige från dessa länder på 1990-talet respektive 2000-talet. Utifrån resultatet av denna studie kan vi dra slutsatsen att dem som kom till Sverige under 1990-talet har haft längre tid på sig att integreras och i större utsträckning upplever att dem tillhör både det ena och det andra, det vill säga att dem identifierar sig med dubbla identiteter. Tidslängden som har spenderats i Sverige har för dem inneburit desto mer tid att inkorporera det svenska, som också har gjort att både det etniska har kvarhållits samtidigt som det svenska har växt in i ens identitet. Tidslängden i Sverige har påverkat att

---

⁸⁵ Valentine, Sporton & Nielsen Bang (2009). S. 243.

⁸⁶ Ålund (1997). S. 103.

⁸⁷ Franzén (2001). S. 116.

individerna förbrukat de olika elementen i större grad, såsom det svenska språket. För dem med dubbel identitet som kom hit när de var barn har en uppväxt i Sverige varit en bidragande faktor till deras identitetsförklaring: att ha lärt sig det svenska språket tidigt, gått i skola här, umgänge med svenskar och andra etniska grupper från tidig start. För den äldre respondenten som identifierar sig med en dubbel identitet har dåliga minnen från krig, att ens bekanta har splittrats runt om i världen samt att allt som man ägde innan i hemlandet förstörts gjort att Sverige rekonstruerats till ens nya hem och en trygghetszon. Då samtliga har befunnit sig i Sverige lång tid har snarare en känsla av en viss otillhörighet tagit plats när dem åkt tillbaka till hemlandet, vilket i sin tur har fått dem att inse att dem inte bara sitter ihop med sin ursprungliga identitet utan att denna dubbla identitet existerar då dem bor i ett annat land.

En stark identifikation med den ursprungliga identiteten har vi sett hos våra respondenter som kom till Sverige under 2000-talet då dem i större utsträckning enbart ser sig själva som serber. Även där har tidslängden, eller snarare tidsbristen, haft en inverkan då man haft mindre tid på sig att integreras i det svenska samhället och därmed har kopplingen till hemlandet fortsatt att förfoga över på ett starkare vis. Dem som kom till Sverige på 2000-talet kom från ett normalt liv till skillnad från respondenterna som kom till Sverige på 1990-talet från krig. Faktorer såsom nostalgi och språksvårigheter i det nya landet har gjort att man haft svårt att konstruera en dubbel identitet. En av respondenterna håller hårt i det ursprungliga på grund av anledningar som dessa medan dem andra två som identifierar sig med sin ursprungliga identitet lever med ett mer integrerat förhållningssätt, men värderar fortfarande det ursprungliga högre. Det som belysts för oss i denna studie är att vi dessutom konstruerar våra identiteter i relation till varandra, det vill säga genom sociala relationer. Har man någon nära, såsom familj, som håller hårt i det ursprungliga påverkar det ens egna identitetsuppfattning. Årliga resor till hemlandet, bevarande av traditioner, massmedia från hemlandet och umgänge med samma etniska grupp är några faktorer som vi har sett i vår studie och som även kan komma att bidra till en större risk att individen har svårt att identifiera sig med både det ena och det andra.

För vidare forskning föreslår vi ett större urval av respondenter. Det hade även varit intressant att ha med individer från samtliga länder från forna Jugoslavien och titta på hur samtliga ser på sin identitet samt varför. Vi är medvetna om att arbetskraftsinvandring från forna Jugoslavien skedde mellan 1960- och 1970-talet vilket ytterligare hade varit en fängslande aspekt att undersöka och jämföra med dem som kom hit senare. I vår studie hade vi med

respondenter som kände att deras syn på deras identitet möjligtvis skulle kunna komma att förändras i framtiden samt en respondent som ville återvända till hemlandet så småningom, vilket gör att återkoppling till samma respondenter längre fram skulle vara fascinerande.

10. Referenslista

- Andersson, Åsa (2003). *Inte samma lika – Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Angel, Birgitta & Hjern, Anders (1992). *Att möta flyktingbarn och deras familjer*. Lund: Studentlitteratur.
- Angel, Birgitta & Hjern, Anders (2004). *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur. 2: a uppl.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. 2., [rev.] uppl.
- Eriksson-Zetterquist & Ahrne, Göran (2015). Intervjuer. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Uppl. 2. Stockholm: Liber.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Franzén, C. Elsie (2001). *Att bryta upp och byta land*. Falun: Natur och Kultur.
- Jenkins, Richard (2004). *Social Identity*. London: Taylor & Francis Group. 2 uppl.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. Upplaga 3:1.
- Lee, Everett S. (1966). *A Theory of Migration*. Demography, Vol. 3, No. 1.
- Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa (2007). *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Mattsson, Katarina (2005). Diskrimineringens andra ansikte – svenskhet och ”det vita västerländska”. I *Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Edita Norstedts Tryckeri AB.
- Minoo, Alinia (2008). Ett hem i rörelse: diasporisk mobilisering i den svenska gemenskapens periferi. I *Socialvetenskaplig tidskrift nr 3–4*.
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). Att analysera kvalitativt material. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Valentine Gill, Sporton Deborah & Nielsen Bang Katrine (2009). Identities and belonging: a study of Somali refugee and asylum seekers living in the UK and Denmark. *Environment and Planning D: Society and Space*, volume 27.

Ålund, Aleksandra (1997). *Multikultiungdom - Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur.

11. Bilaga - Intervjuguide

Inledningsfrågor och bakgrund

1. Ålder?
2. Födelseland?
3. Vilket år flyttade du till Sverige? Vad är orsaken till att du flyttade hit?
  - 3.1. Hur var det när du kom hit? Kan du berätta lite om vad du minns mest av resan och första tiden?
4. Kom du hit ensam eller kom du med din familj/med andra?
  - 4.1. *(Om personen bor med familjen)* Vilket språk pratas mest hemma? Är det modersmålet eller svenska? Varför?
  - 4.2 *(Om personen har barn)* Läser barnen modersmål i skolan? Varför tycker du att det är viktigt att barnen gör det?
  - 4.3. Vad jobbade du med när du kom hit? Vad jobbar du med nu? Hur ser det ut på jobbet, vilka umgås du mest med på jobbet?
  - 4.4. *(Unga vuxna)* Vad jobbar dina föräldrar med? Har dina föräldrars identitet påverkat hur du ser på din egen identitet?
5. Reser du ofta till hemlandet efter att du har flyttat till Sverige? Varför/varför inte?
6. Beskriv hur du känner dig när du åker till hemlandet. Känns det som att du är en del av befolkningen där eller känner du dig mer svensk när du är där?
7. Har du någon aning om hur andra ser på dig när du befinner dig där? Påverkar det dig på något sätt? Hur/Varför?
8. Följer du än idag traditioner och högtider som du har med dig från hemlandet? Eller/och följer du dem svenska?
  - 8.1 *(Om personen följer traditioner och högtider som de har med sig från hemlandet).* Känner du att det är viktigt att bevara traditionerna som du har med dig från hemlandet? Varför/varför inte?

Identitetsförklaring

1. Vad identifierar du dig som? Etnisk identifikation.
  - 1.1 Vad är det som gör att du endast identifierar dig som serb/bosnier/svensk?
    - 1.1.1 *(Om personen identifierar sig som svensk)* Vad beror detta på? Kan det bero på tidslängden som du har befunnit dig i Sverige eller andra anledningar?
  - 1.2 Vad är det som gör att du identifierar dig som både och, dvs. att du har dubbel identitet?

2. Vad i din identitet kan du säga är från ursprungslandet och/eller vad är svenskt? Beteende? Temperament? Osv.
3. Vad vill du att omgivningen ska se dig som? Varför?
4. Har du någon gång upplevt att du måste tona ner på din ursprungliga identitet för att mer passa in i specifika situationer? Ex. att du måste bete dig mer "svenskt" i vissa sammanhang? Förklara.

Känsla av tillhörighet

1. Vart känner du dig som mest hemma? Varför?
2. Hur trivs du här i Sverige? Känner du dig inkluderad eller på något sätt exkluderad i det svenska samhället?
3. Känner du på något sätt utanförskap för att du inte bor i hemlandet, inte är med ditt ursprungsfolk osv?
4. Vilka umgås du mest med här i Sverige? Är det människor som delar samma etniska bakgrund eller är det blandat?
  - 4.1. Märker du någon skillnad beroende på vilka du umgås med?
  - 4.2. Känner du att detta påverkar på något sätt vart du känner att du tillhör hemma?
  - 4.3. Är du med i någon etnisk/icke-etnisk förening?
5. Känner du att du så småningom vill återvända permanent till hemlandet? Varför/varför inte?
6. Tror du att din syn på din identitet och din känsla av tillhörighet kan komma att förändras i framtiden? Varför/varför inte?